

**EGY MAGYAR EMBER
NYILT LEVELE
WILSON
ELNÖK URHOZ
MAGYARORSZÁG
INTEGRITÁSÁRÓL**

KIADJA
A MAGYARORSZÁG TERÜLETI ÉPSÉGÉNEK VÉDELMI LIGÁJA
BUDAPEST, 1918

TARTALOM

1. Wilson elnök utazása Európába
2. A wilsoni elvek hatása Magyarországra
3. A wilsoni elvek fedik Magyarország érdekeit
4. Az összes nemzetek a wilsoni elvek alapján állanak
5. Wilson válasza a Monarchia békeajánlatára
6. A válasz ellentétben van a wilsoni elvekkel
7. Hogy értelmezik a csehek és a románok Wilson válaszát?
8. A wilsoni elvek és Magyarország integritása
9. A kelet balkanizálása
10. Mulasztásaink a felvilágosítási munka terén
11. Magyarország geográfiai egysége
12. Magyarország népe
13. Miért voltunk szövetségben a németekkel?
14. Viselkedésünk a háboru alatt
15. Nemzetiségi viszonyaink
16. Kossuth Lajos jóslata
17. A magyarok és a csehek
18. A cseh igények
19. A román igények
20. A jugoszláv igények
21. Európa a magyarok régi adósa
22. A magyar nemzet bizalma Wilson elnökhöz

Egy hazája sorsán aggódó magyar embernek komoly, nyílt, öntudatos sorait közöljük hazánkfiáival. Mint címe is mutatja, rendeltetése e levélnek az, hogy Wilson elnökön át Amerikához, és ennek közvetítésével az egész világhoz szóljon.

Habár mi Magyarország teljes területi épségének alapján állva, hazánkfiának véleményével nem mindenben érthetünk is teljesen egyet, – az e műben előkelő hangon tárgyalt fejtegetése annyira közös minden magyar ember, sőt jóformán minden magyar állampolgár gondolkozásmódjával, hogy szent célunknak nagy szolgálatot vélünk azzal tehetni, ha ezt a levelet magyar nyelven is megjelentetjük.

Budapest, 1918 december hó.

A Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája.

Elnök Ur!

Wilson elnök utazása Európába

Az egész világ feszült figyelemmel kíséri az ön nevezetes utját Amerikából Európába. Nincs kétség az iránt, hogy az Elnök ur utazása az emberiség történetének sokkal fontosabb tényezője lesz, mint aminő volt az az utazás, amely Kolumbusz Kristófot több mint négyszáz évvel ezelőtt Amerika felé vitte és amely az Új világ felfedezésére vezetett.

Mert ámbár az emberiség történetének egy új epocháját számítjuk ettől a felfedező uttól kezdve, mégsem állítható, hogy nem következett volna be utóbb is az Óceánon túli világrész felfedezése és a világkultúra számára való meghódítása, ha Kolumbusz álma nem teljesül, mert hiszen a felfedezések e korszakában bizonyára más későbbi vállalkozónak sikeresebb útja lett volna. De feltétlenül bizonyos, hogy Elnök urnak mostani útjától, annak körülményeitől és eredményétől függ az egész művelt világ további sorsa.

Mindazon országok és mindazon népmilliók között, amelyek most lázas türelmetlenséggel kísérik önt útján, egyetlen ország és egyetlen egy nemzet sincs, mely nagyobb izgalommal várna az Ön eljövételére, mint a magyar nemzet.

Engedje meg, Elnök ur, hogy ennek okát lehető rövidséggel feltárjam Ön előtt és egy-szersmind körvonalozzam azokat a reménységeket, amelyeket Magyarország népe az ön eljövételéhez fűz.

Bizonyára nem mondok újat, midőn megállapítom, hogy mindazok között a megnyilatkozások között, melyek a világháború folyamán államfők és vezető államférfiak részéről elhangzottak, egyik sem kapta meg annyira az elméket, mint az a teljesen új, teljesen szokatlan, teljesen forradalmi hang, amellyel Elnök ur mindjárt legelső megnyilatkozása alkalmával a világháború célját, hivatását, elérendő eredményét megállapítani igyekezett. A népek fellélegzettek annak hallatára, hogy a legnagyobb világhatalmak egyikének hivatásos szószólója, a háborús furor legvehemensebb lobogása közepette, ki meri mondani azt a szót, *hogy a háborúnak nem lehet az a célja, hogy egyik nép legyőzze a másikat, nem lehet az a hivatása, hogy egyik ország más ország rovására területileg vagy gazdaságilag gyarapodjék, nem lehet az az eredménye, hogy az erősebb legyűrje a gyöngébbet, a nagyobbik magába olvassza a kisebbet*, hanem ellenkezőleg: azt kell legfőbb célul kitűzni, hogy ennek a háborúnak minél gyorsabb befejezésével oly békét teremthessünk, mely kizárja a további háborukat. És oly intézményeket létesítsünk, amelyek ennek a legfőbb célnak biztosítását magukban hordják.

A wilsoni elvek hatása Magyarországra

Minthogy ez írásomnak kizárólagos célja Elnök ur figyelmét a magyar ügyre felhívni, legyen szabad itt feltárnom, hogy a világtörténelemben páratlan politikai állásfoglalása Magyarországon minő hatást váltott ki.

Mindenekelőtt megállapítom, hogy amennyire az európai sajtónak a közvélemény hangulatát visszatükrözőtető megnyilvánulásait a háborús körülmények közepette figyelemmel lehetett kíséreni, egyetlenegy országban sem nyilvánult meg akkora érdeklődés az Ön fejtegetéseivel szemben, amelyekkel akcióját a háború első idejében bevezette, egyetlenegy országban sem nyilvánult meg oly mély átérzése azoknak a tételeknek, amelyeket ön később már mint

háborus fél a megnyilatkoztatás erejével szívósan és erélyesen képviselt, mint ebben a mi kis országunkban, amely létének, jövőjének és üdvének biztosítását látta meg az ön elveiben.

Ez a nemzet, melyet igazán és kétségbevonhatatlanul saját akarata ellenére vonszoltak bele ebbe a háboruba, hogy pusztá életét a fenyegető orosz invázióval szemben megmentse; melynek összes, a háboruban kifejtett bámulatra méltó erejét kizárólag az a hit tartotta fenn, hogy existenciális védelmi háborút folytat; ez a nemzet, mely soha, a legnagyobb hadisikerek pillanatában sem táplált más vágyat, mint a maga területi épségének fenntartását, a maga élete biztonságának és fejlődési lehetőségének biztosítását, mely soha sem vágyott semmiféle szomszédjának sem földjére, sem népére, sem semmiféle értékére és vagyonára, ez a nemzet az Ön megnyilatkozásában találta meg a maga háborus céljainak tüzetes megjelölését, az ön elveiben látta meg a maga létének garanciáit.

Engedje megállapítanom, Elnök ur, azt az érdekes tünetet, hogy dacára annak, hogy a mi országunk a középhatalmak államszövetségében már területi és népességi viszonyainál fogva sem lehetett elsőrendű tényező, mégis mi voltunk azok, akik az első békelépést megtettük; magyar államférfiu volt az, aki az 1916 decemberi első komoly és konkrét békeajánlatot koncipálta.

Ebből a körülményből megítélheti Elnök ur, hogy minő visszahatást kelthetett Magyarországon az a jegyzék, amelyet Elnök ur egyidejűleg intézett ugyancsak 1916 december 19-én a középhatalmakhoz és amelyben megállapítja, hogy *a háborunak nem lehet más célja, mint a gyenge népek és a kis államok jogainak és szabadságának épp olyan védelme az elnyomással és megtagadással szemben, mint a háboruban álló nagy és hatalmas államok jogainak és szabadságának védelme.* És amelyben továbbá megállapítja, hogy „az amerikai nép és kormánya készek, sőt vágyva-vágnak arra, hogy a háboru befejeztével e cél elérésére minden rendelkezésükre álló befolyással és eszközzel közreműködjenek.”

Csak a konkluziók kedvéért legyen szabad itt röviden rekapitulálnom azokat, amik ezen első békelépések folyamán történtek és mindig csak céломhoz hiven: különlegesen Magyarországra vonatkozóan.

Ha Elnök urnak akkori kezdeményezése mindenütt azzal az animussal találkozott volna, mint aminővel nálunk fogadtatott, az emberirtó háborunak már akkor vége szakadt volna. De szemben azzal, hogy mi készek voltunk tárgyalni a békéről, a velünk harcban álló hatalmi csoport, annak hangoztatása mellett, hogy a népek függetlenségéért és az emberiség jogainak védelméért folytatják a háborút, az olaszok, szlávok, románok, csehek és tótoknak az *idegen uralom* alól való felszabadítását jelölték meg konkrét békecéllal, tehát azt, ami az akkori Osztrák-Magyar Monarchiának, egyben Magyarországnak is megsemmisítésével járt volna.

Bárminő mély békevágy töltött légyen el minket, a velünk szemben hangoztatott békecélok elfogadása a teljes és végleges öngyilkossággal lett volna egyértelmű. Mi kénytelenek voltunk tehát tovább küzdeni és tovább bizni Önben, Elnök ur, akit *eszméink, elveink, céljaink tekintetében szövetségesünknek tartottunk.*

Minden további megnyilatkozása megerősített minket ebben a hitünkben. Abban a beszédében, amellyel az európai hatalmi csoportok válaszait közölte a szenátussal, 1917 január 23-án, Ön világosan és félreérthetetlenül megmaradt kifejtett álláspontján és célul tűzi ki:

„oly békét létesíteni amely az egész emberiség tetszését meg fogja nyerni, nemcsak oly békét, amely az érdekelt államok egyes érdekeinek és pillanatnyi céljainak szolgálatában áll.”

Őn ugyanott megállapítja, hogy „csak egy nyugodt Európa lehet egy állandó Európa”. És hogy „nem lehet célja bármelyik harcviseelő félnek a másikkal megsemmisítése”, hogy győzelem nélküli békének kell lenni, mert:

„A győzelem oly békére vezetne, amelyet rákényszerítenek a legyőzöttekre, amely a győző akarata a legyőzött törvényévé tenné. *E béke megalázás, gyötrelmelem, elviselhetetlen áldozat volna és fullánkot, bosszuvágyat, keserűséget idézne elő. Az ilyen béke csak futóhomonokon épülne és nem lenne tartós.*”

Még nagyobb megnyugtatónkra szolgált beszédének az a része, amelyben őn kifejti, hogy

„Semmiféle béke nem lehet tartós vagy nem érdemli meg, hogy tartós legyen, amely nem ismeri el azt az alapelvet, hogy a kormányok jogos hatalmukat csak a *kormányzottak hozzájárulásától* kaphatják és hogy sehol sincs oly jog, amely szerint *a népeket a hatalom egyik tulajdonosától a másikkal lehet átadni, mintha azok a birtoklás tárgyai lennének.*”

„Magszegnének minden békét, amely nem ismeri el és nem fogadja el azt az elvet. Az ilyen béke nem támaszkodnék az emberiség érzéseire és meggyőződéseire. *Egész népek szellemi forrongása sulyosan és állandóan küzdene az ilyen béke ellen és a világ rokonszenveznék e küzdő népekkel.* A világ nem élhet olyan békében, amely nem biztosítja az élet nyugalmát és nem fogadhat el állandónak oly békét, *amely ellen egyes népek akarata lázadzik,* amelyben a lélek, a jog, az igazság és a szabadságérzés nem tud megnyugodni.”

Mindezeknek a nagy fontosságú kijelentéseknek talán a világ egyetlen országában sem tulajdonítottak nagyobb súlyt és jelentőséget, mint Magyarországon. Hiszen sehol sem kelthettek ezek élénkebb visszhangot, mint annak a nemzetnek körében, amelynek jóformán minden tagja a háboru első percétől kezdve nem szünt meg a békéért sóvárogni. Ennek a felfogásnak felelt meg az, hogy *a magyar törvényhozásban hangzott el az első szózat 1917 január 24-én, amely kifejezte az emberiség mély háláját Elnök úrral szemben* azért, hogy első békekísérletének meghiusulása dacára békelépéseit továbbra is ernyedetlenül folytatja és mely egyben megállapította, hogy az Őn üzenetének minden egyes tétele a magyar nemzetre nézve nemcsak semmiféle hátránnyal, hanem csakis előnnyel járna és boldogulását előmozdítaná. A magyar parlamentben hangzott el az első szó, mely az Őn szemei előtt lebegő *világszövetséget* melegen üdvözölte, mint a világbéke szövetségében egyesült nemzetek erkölcsi testületét.

Az a szónok, aki Elnök ur béke-akcióját a képviselőház elé vitte, és aki a mai kormány egyik tagja, a magyar nemzetre vonatkozó kihatását a következő szavakkal állítja be:

„Miránk, magyarokra nézve talán a legrokonszenvesebb az, mikor az Unió Elnöke a nemzetek egyenlőségét hirdeti. Mert hiszen kicsi nemzet vagyunk, nem tudtuk érvényesülésünket eddig sem kivívni, nem voltunk képesek állami életünk teljességét elérni. Ha ezek az elvek érvényesülnek a világpolitikában, ha a nemzetek egyenrangúak lesznek, akkor elérkezik annak ideje is, hogy a magyar nemzet állami életének, tehetségei érvényesülésének a teljességét szintén elérje.”

A nyilatkozatra felhívott akkori kormányelnök a maga részéről is megállapította, hogy mi sokkal közelebb állunk az Egyesült-Államok elnökének felfogásához, és ennek folytán ezen az alapon a béke fölötti eszmecserét az Egyesült-Államok kormányával folytatni óhajtjuk. Együtt a világhosszág kedvéért megjelölte a nemzeti elv tekintetében, hogy

„azt az egész magyar közvélemény tiszteletben tartja, az azonban nemzeti államok alkotásában csak ott érvényesülhet korrektül, *ahol az egyes nemzetek élesen megvont etnografikus határok között tömören laknak államalkotásra alkalmas területen.* Ennek folytán a nemzeti elvnek olyan vidékeken, amelyekben különböző népfajok s nemzetek keverten laknak együtt, csak az az érvényesülése lehetséges, amit igen helyesen fejez ki az

Egyesült-Államok elnöke, midőn azt a kivánalmat állítja fel, hogy: „Minden nép részére meg kell szerezni az élet, az istenitisztelet, az egyenlőség és a szociális fejlődés biztonságát. Mi teljesen egynek érezzük magunkat az Egyesült-Államok elnöke által hangoztatott és most felolvasott posztulátummal és rajta leszünk, hogy a közvetlen közelben lévő vidékeken ez az elv a lehetőségig érvényesüljön.”

Elnök ur béke-akciójának folytatását meggátolta a közbejött tengeralattjáró-háború. Senki sem fájlalta jobban ennek akkori szövetségeseink által történt elhatározását, mint a magyar nemzet, melyet ez az elhatározás a békereménytől megfosztott. Legyen szabad ezuttal emlékeztetnünk arra, hogy az Elnök ur szíves volt elismerni, hogy a mi kormányunk „soha sem vett tényleges részt a tengeren a hadviselésben az Egyesült-Államok polgárai ellen.” És hogy ennek folytán az összeköttetést a mi kormányhatóságunkkal továbbra is fenntartotta.

Ezekből a körülményekből meritettük azt a reményt, hogy mégis csak az Elnök ur által hangoztatott elvek fognak a majdani békekötés alapjául szolgálni, annál is inkább, mert hiszen még akkor is, amikor indítatva érezte magát, hogy belépjen a háborúba, akkor is változatlanul megmaradt békeelveinek alapján.

Abban a beszédben, amellyel az Uniónak belépését a háborúba bejelentette 1917. április 2-án, ugyanazokat az elveket és célokat fejtegette, amelyek addig is irányították. Ebben a beszédben jelentette ki, hogy célja most is:

„A béke és igazságosság alapelveinek megvédése a világ életében minden önző és autokratikus hatalom ellen és olyan egyezség létrehozása a világ igazán szabad és önmagukat kormányzó népei közt az akarat és cselekvés tekintetében, amely arra törekszik, hogy ezeket az alapelveket a jövőben tiszteletben is tartsák.”

Ezek az elvek, amelyek első elhangzásuk alkalmával sokak előtt idealisztikusaknak és utópisztikusaknak tündek fel (abban az időben e sorok írója is ezek közé tartozott), ismét és ismét visszatérnek, újabb és újabb szabatos kifejezést nyernek Elnök urnak későbbi üzeneteiben is. Midőn 1917. június 3-án Oroszországhoz üzenetet küld, abban kijelenti, hogy

„*egy népet sem szabad kiszolgáltatni oly szuverenitásnak, amelyet megvet.* Egy terület sem cserélhet gazdát, ha csak azért nem, hogy lakóinak nagyobb jólétet és több szabadságot biztosítson.”

És midőn a pápa békejegyzékére válaszol, a népek jogát következőleg írja körül:

„A felelős államférfiaknak már most mindenütt fel kell ismerniök, ha már korábban fel nem ismerték, hogy tartós békének szilárd alapját nem alkothatják oly politikai és gazdasági korlátozások, *amelyek bosszuvágyon alapulnak és amelyeknek az a célja, hogy egyes nemzeteknek kedvezzenek és másokat megkárosítsanak és megbénítsanak.*”

És ma, midőn az Ön munkájának effektív megvalósítása küszöbén állunk, mi magyarok büszkék vagyunk arra, hogy az Ön elveit már elhangzásuk pillanatában felfogtuk, magunkévá tettük, követni szándékoztunk, és azoknak megvalósításától reméltük igazainkat. Büszkék vagyunk erre annál is inkább, mert nem mindenütt találkoztak azok hasonló elismeréssel. Nem mindenütt fogadták azokat azzal a hátsó gondolat nélküli rokonszenvvel és lelkesedéssel, mint nálunk.

Felfogásunkat azonban nemcsak az elvek magasztossága és fenkölt volta irányította, hanem annak felismerése is, hogy a magunk nemzeti érdekeinek védelmét ezen elvek magvalósítása biztosítja.

És midőn egyfelől rámutathatunk arra, hogy más országok közvéleménye, ezek közt az angol is, az Ön programjának rendkívüli gyakorlati nehézségeit mutatta ki sajtójában, másfelől álláspontunk helyessége mellett szól az, hogy éppen angol ujságok az ön programjában sérelmet látnak *Ausztria-Magyarországon kívül* minden más országgal szemben. E sorok írója fontosnak tartja megállapítani a később bekövetkezett nézetváltozások szempontjából, hogy 1917. január havában az Ön üzenetének bírálata kapcsán az angol sajtó egy része az Ön programját annak a nagy amerikai veszélynek tartja, amely csak *Ausztria-Magyarországra előnyös*.

Nem is lehetünk kétségben afelől, hogy az Ön programjának egyetlen pontja sem irányulhat a mi állami életünk ellen, mert hiszen Ön a múlt év december 4-én a kongresszus előtt mondott beszédében az Osztrák-Magyar Monarchia népeire vonatkozólag világosan és félreérthetetlenül a következőket jelentette ki:

„Ők (a németek) azt a hatalmat, melyet fel kell adniok, *más népek felett is kiterjesztették*, különösen Ausztria-Magyarország és az eddig szabad Balkán-államok és Törökország felett. Annak a békének, amelyet mi meg akarunk kötni, meg kell szüntetnie a jogtalanságot. Annak fel kell szabaditania Belgium és Északi-Franciaország hajdani szép vidékeit és boldog népeit a porosz hódítás és fenyegetés alól, *de fel kell szabaditania Ausztria-Magyarország*, a Balkán és Törökország népeit is, úgy Európában, mint Ázsiában, Poroszország katonai és kereskedelmi autokráciájának arcátlan idegenuralma alól. Azonban magunknak tartozunk azzal, hogy kimondjuk, hogy *mi semmiképpen sem akarjuk Ausztriát és Magyarországot gyengíteni és átalakítani. Nekünk semmi közünk ahhoz, hogy saját életét gazdasági és politikai tekintetben hogyan akarja berendezni.*”

Ez után a nyilatkozat után semmi kétségünk nem volt afelől, hogy az Ön elvei teljesen fedik a mi nemzeti létünk érdekeit és örömmel fogadtuk azután az Ön világtörténelmi jelentőségű tevékenységének megkoronázását, amidőn 1918 január havában békeprogramját abban a nevezetes *14 pontban* konkrétan összefoglalta és a művelt világ tudomására hozta.

Mindaz, ami ezekben a pontokban foglaltatik, megfelelt a mi vágyainknak és a mi felfogásunknak és mindaz, ami különösen a Monarchia népeire vonatkozott, egybevetve addigi nyilatkozataival, teljesen biztosítani látszott a mi országunk politikai és gazdasági helyzetét.

Ránk nézve akkor a háboru voltaképpen amugy is be volt fejezve. Oroszország kivált a hadviselő felek sorából és midőn ez bekövetkezett, amidőn a „cári Oroszország” fenyegető nyomása alól megszabadultunk, nekünk többé a háboruban *semmi keresni valónk nem volt*. Mi célunkat elértük, amidőn az orosz veszedelemtől megszabadultunk. Nekünk már csak a háboru sebeinek gyógyítása lehetett gondunk és feladatunk.

Attól az időtől kezdve állandóan a béke iniciálását szorgalmaztuk és mondhatjuk, hogy mindaz a lépés, amely e tekintetben ez év során történt, a mi hivatott tényezőinknek kezdeményezésére vezethető vissza. De sokkal több az a lépés, amely nyilvánosságra nem került, azok az állandó kísérletek, amelyekkel akkori szövetségünket: a Német Birodalmat rá akartuk bírni a béke megkötésére. Az utóbbi időben közzétett okmányok és nyilatkozatok igazolják, hogy unos-untalan ebben az irányban fáradozott a mi külügyi vezetésünk, fájdalom, sikertelenül.

Azt a kérdést vetették fel, hogy ily körülmények között, midőn a háboru foktatásának ránk nézve többé semmi értelme nem volt, miért nem hagytuk azt abba, miért nem váltunk el szövetségeseinktől, miért nem léptünk az önálló békekötés terére. Ugyanazok a most közzétett okmányok igazolják, hogy erre fizikailag képtelenek voltunk. Ha mi akkor elválunk szövetségeseinktől és önálló békeajánlatainkkal keressük fel addigi ellenfeleinket, akkor Németország minket menten megtámadott volna, amint azt határozottan ki is jelentette. Hogy ez mit jelentett volna akkor, amikor katonai köteleink nagyrészt a német hadseregben voltak beosztva, azt még elképzelni is rettenetes. (L. Czernin beszéde.)

Ily körülmények közt csak az a remény éltetett bennünket, hogy Elnök ur akciója végre mégis csak sikerrel fog járni és éltetett az a remény, hogy amidőn a békekötésre kerül a sor, annak más alapja nem lehet, mint az Elnök által kijelentett béke-pontok. Lehetetlen volt ebben nem biznunk, amikor Elnök ur akkor is, mikor az Észak-Amerikai Unió hadserege a háborunak fontos és döntő tényezőjévé vált, ismét és ismét kijelentette, *hogy az Uniónak nincs más célja, mint ezekért a megállapodásokért küzdeni* és mindaddig folytatni a harcot, amíg azokat el nem éri. Nincs más célja, mint a jog uralmának megtartásáért és ezuton a tartós békéért harcolni és azért, hogy az összes népek és nemzetiségek azonos feltételek mellett szabadon és biztonságban éljenek egymás mellett tekintet nélkül arra, vajjon erősek-e vagy gyöngék.

Az Elnök ur 14 pontja, mint az magától értetődik és mint az többszörösen kifejezést nyert, csak úgy szolgálja ezt a célt, *ha az összes pontok egy egységes egésznek tekintetnek*, amelyből egyetlen egyet sem lehet kikapcsolni. Csak azok összessége biztosíthatja a célt és csak azok összességéhez lehet bármely félnek, aki ez elvek alapjára áll, hozzájárulni.

Amidőn Elnök ur e 14 pontban az összes, a háboru által felvetődött körülmények mérlegelésével az összes kérdéseket egy egységes és igazságos elv alapján rendezni óhajta, magától értetődik, hogy bármelyik pont eliminálásával az egész épület összedől.

Igy gondolkoztunk mi az Ön 14 pontjáról már akkor, amikor azokat publikálta. Erről a gondolkozásról tett tanubizonyságot a mi országunk akkori hivatalos képviselője, amint azt Elnök ur a kongresszushoz intézett beszédében ez év február 12-én el is ismerte. Elnök ur ebben a beszédében ujjal hitet tesz amellest, hogy nem fogadja el azt a módszert, amelyet a német kancellár javasolt és amelyet ön a *bécsi kongresszus módszerének* nevezett és így folytatja:

„Amit mi el akarunk érni, az egy új világrend, amely a jog és igazság messzire látható és mindent magában foglaló alapelvén épült fel, nem pedig egy összetákolt, toldozott-foldozott béke.”

„A világbéke mindazoknak a különböző problémáknak igazságos megoldásától függ, amelyekre a kongresszushoz intézett legutóbbi üzenetemben rámutattam. Én természetesen nem úgy értem, hogy a világbéke attól függ, hogy a problémákat megoldandó javaslatok bizonyos csoportja elfogadtassék, nekem csupán az a véleményem, hogy ezek a problémák külön-külön és összesen az egész világot érintik és ha azokat az önzetlen és befolyás alatt nem álló igazság szellemében nem oldják meg, tekintettel a természetes hovatartozás óhajaira és a népek jogaira, valamint az érdekelt népek biztonságára és lelki békéjére, úgy tartós békét nem lehet elérni. Ezeket a problémákat nem lehet elválasztani és elkülönített sarkokban megvitatni. Senkit sem szabad a tanácskozásokból kizárni.”

A beszéd, amelyre fentiekben hivatkoztam, Magyarország szempontjából egyike az Ön legnevezetesebb nyilatkozatainak. Mert ebben a beszédben egyfelől Elnök ur elismeri azt, hogy Czernin gróf világosan látja a béke alapjait és amidőn elismeri annak szükségességét, hogy a kérdéses fontos elveket meg kell valósítani, természetesen azt érzi, *hogy Ausztria-Magyarország kevesebb nehézségek közepette mehet bele azokba a hadicélokba, melyeket az Egyesült-*

Államok kifejeztek, mint amennyire az Németország számára lehetséges. Ön elismeri továbbá, hogy ő (Czernin) valószínűen még tovább ment volna, ha nem kellene tekintettel lennie Ausztria-Magyarország szövetségére és *Németországtól való függőségére*, másfelől azonban Elnök ur annak megvizsgálása kapcsán, vajjon a két kormánynak lehetséges-e tovább haladnia a nézetek e kicserélésében, felállítja az egyszerű, és világos alapelveket, amelyek ezt lehetővé tehetik.

Ez az a bizonyos négy alapelv, amelyet Elnök ur kifejezetten a mi részünkre fogalmazott meg és amelyekben félreérthetetlenül kifejezi, hogy *népeket és tartományokat nem lehet az egyik államfelsőségből egy másikba áttolni, mintha csupán tárgyakról, vagy kövekről volna szó valamely játékban. És hogy oly területi kérdéseket, amelyeket ez a háború felvetett, az illető lakosság érdekében és javára, nem pedig a versengő felek kiegyezése, vagy kompromisszuma gyanánt kell megoldani.* Végül, hogy minden világosan körülírt nemzeti igényt oly messzire menő módon kell kielégíteni, amint csak lehetséges, *anélkül, hogy új elemeket, vagy a viszály és ellentét régi elemeinek megörökítését, amely Európa és ezzel együtt az egész világ békéjét csakhamar ismét megzavarná, felvennék.*

Nem lehet eléggé hangsúlyozni ezeknek az elveknek fontosságát és sorsdöntő jelentőségét. Mi soha ez elveket szem elől nem tévesztettük. Ma is változatlanul annak az alapnak tekintjük őket, *amelyen országunk jelenét kialakítani, jövőjét megalapítani óhajtjuk és reméljük.*

Az összes nemzetek a wilsoni elvek alapján állanak

Minél magasztosabban domborodik ki az az egész rendszeres, jól megalapozott, minden biztosítékkal körülbástyázott nagyvonalú gondolatkör, amelyet Elnök ur megkonstruált és amellyel a fegyveres háború mellett is a szellemek harcának irányítását vezette, annál gondosabban ügyelt arra, hogy rendszerének szilárd alkatát semminemű kétely meg ne gyöngítse és semmiféle elmagyarázás meg ne homályosítsa.

Az Ön elveinek közzététele és azokat az idők során kommentáló beszédei világszerte megmozgatták az államférfiakat és publicistákat és semmiféle újabbkori emberi elmemű annyi kontroverziát nem idézett fel, mint az Ön békeakciója. Ezek között a kontroverziák között nem a legutolsó volt az, amely az Ön tevékenységének sikerében azért kételkedett, mert állítólag szövetségestársai Önnel nem értettek egyet, legalább is nem mindenben.

Ezért tartotta Ön szükségesnek a békeelőkészítési akciót befejező utolsó beszédében (1918 szept. 27-én) kétségtelen kifejezésre juttatni azt, hogy:

„A nagy nemzetek és népek vezetői, amelyekkel szövetségben vagyunk, ugyanazokat a nézeteket vallják és ugyanazokat a célokat követik.”

Ön határozottan szembeáll a háborús atmoszférában keletkezett, minden pillanatban változó köddel, és azzal a sok helyt megnyilvánuló kételkedéssel és rosszakaratu ferdítéssel, mely az Ön békeakcióját elhomályosítani törekszik. Ön megállapítja sziklaszilárd szavakkal, hogy a *szándékok és az elhatározások egységes volta* ebben a háborúban éppen olyan fontos, mint a harctéren való egységes vezetés, Ennek az egységességnek dokumentálását célozza az ezen beszédhez kapcsolt 5 újabb pont kinyilatkoztatásával, valamint azokkal az igen nagy fontosságú kijelentésekkel, amelyek ebben a beszédében foglaltatnak és amelyek teljesen kétségtelenné tették azt, hogy az Ön által hirdetett alapelvek, *mint békefeltételek az összes érdekelt hatalmak helyeslésével találkoznak.*

Nem lehet céлом ebben az írásomban azokra a körülményekre reflektálni, amelyek ez utolsó beszéd elhangzása után már most drámai gyorsasággal a Központi hatalmak békelépéseit vonták maguk után, de megállapíthatom azt, hogy midőn mi végre-valahára a német katonai hatalom már el nem titkolható összeroppanása folytán abba a helyzetbe jutottunk, hogy a béketárgyalások megkezdését indítványozhassuk, mi egyenesen Elnök urhoz fordultunk kérésünkkel, és *hogy eleve elfogadtuk alapul az Elnök ur összes közzétett pontjait és szeptember 27-iki fejtegetéseit.*

Elnök ur előzetes kérdéseket intézett akkor a német kormányhoz, *e kérdések egyike ránk is vonatkozott*, amennyiben, a jóhiszeműség biztosítékául a központi hatalmaktól azt óhajtotta, hogy csapataikat a megszállott területekről mindenütt vonják vissza. Elnök urnak erre a jegyzékére a német külügyi államtitkár válaszolt és *annak feltételezése mellett*, hogy az Egyesült-Államokkal szövetséges országok is Elnök ur nyilatkozatainak alapjára helyezkednek, kijelentette az *Osztrák-Magyar kormánnyal egyetértésben* készségét a kiüritési javaslatok tekintetében. Erre az október 12-iki jegyzékre Elnök ur október 14-én újabb előzetes kérdéseket intézett a német külügyi hivatalhoz, olyanokat, amelyek kizárólag a Német Birodalomra vonatkoznak. Ellenben az Osztrák-Magyar Monarchiához külön jegyzéket intézett október 18-án, amelyben arról értesíti a kormányt, hogy *nem foglalkozhatik* e kormánynak előterjesztett javaslatával, mert január 8-iki üzenete óta bizonyos nagyjelentőségű események állottak be, amelyek szükségszerűen megváltoztatták az Egyesült-Államok kormányának illetékességét és felelősségét. Azután hivatkozik Elnök ur a 14 feltételnek 10-ikére, amely Magyarország és Ausztria autonóm fejlődési szabadságáról szól és kijelenti hogy e mondat leírása óta az Egyesült-Államok kormánya elismerte a cseh-szlovákok és az Osztrák és Magyar Birodalom közötti háborus állapot fennállását; a cseh-szlovák nemzeti tanácsot tényleg hadviselő kormánynak ismerte el, továbbá elismerte a délszlávok nemzeti szabadságra való törekvésének jogosságát és kijelenti, hogy ennek folytán nincs már abban a helyzetben, hogy e népek pusztá autonómiáját ismerje el a béke alapjának, hanem kénytelen ragaszkodni ahhoz, hogy „ők” és nem „Őn” *biráskodjanak a felett*, vajjon az osztrák és magyar kormány részéről minő akció fogja kielégíteni a népek aspirációit és a népek felfogását jogaikról és mint a nemzetek családjának tagjait megillető rendeltetésükről.

Elnök urnak e válasza mélységesen megdöbbenette az én hazám összes polgárait. Minél nagyobb volt az elismerés és a csodálat az Ön világra szóló béketevékenysége fölött, annál mélyebb volt a döbbenet most, midőn a magunk részéről az első lépést megtettük az Ön békeakciójának megvalósítása felé.

Nem illet meg bírálat, mert hiszen tévedhetünk esetleg az Ön szavainak értelmét illetőleg, és ezért csak megvilágosításért és magyarázatért gondolunk Önhöz fordulhatni, azok valóságos értelmének megmagyarázása érdekében. De legyen szabad mégis néhány szóval elébe tárnom, hogy mi okozta azt a mélységes megdöbbenést mindnyájunkban, akik ebben az országban élünk és lélegzünk, mindnyájunkban, akiknek az Ön válasza szól.

Elnök ur azt mondja, hogy nem foglalkozhatik kormányunk előterjesztett javaslatával, mert január 8-iki üzenete óta bizonyos nagyjelentőségű események állottak be és ezek megváltoztatták az Ön kormányának illetékességét és felelősségét.

Hogyan? – Hát nem ismételtén és legutóbb néhány nappal válaszának elküldése előtt szeptember 27-én jelentette-e Ön ki, hogy amint az Egyesült-Államok *nem lépnek különleges megállapodásokra és szerződésekre egyes nemzetekkel*, ép úgy készek az Egyesült-Államok magokra venni a teljes felelősséget a közös megállapodások és szerződések fenntartásáért, amelyeken a békének nyugodnia kell. Hogy változhatott meg az Egyesült-Államok kormányá-

nak illetékessége egy oly esemény által, *mely csak az Egyesült-Államok akaratával és beleegyezésével állhatott be.*

Ha az Egyesült-Államok kormánya elismerte, hogy a cseh-szlovák nemzeti tanács tényleg hadviselő kormány, akkor az elismerés ténye kizárólag az Egyesült-Államok kormányának akaratától függött, valamint tőle függött annak a megítélése, vajjon fel van-e ruházva ez a hadviselő kormány a megfelelő autoritással arra, hogy a cseh-szlovákok katonai és politikai ügyeit vezesse. Hiszen így lehetséges az Elnök ur által kijelentett feltételek mindegyikére vonatkozólag egy eseményt beállítani, amely azután a pontot érvényteleníti.

De hát ezenfelül nem Elnök ur jelentette-e ki, hogy a népeket nem szabad egy nemzetközi konferencia vagy *oly megállapodás útján, melyet egy állam ellenfelei egymás között kötöttek, egy másik államnak kiszolgáltatni.* Nem Elnök ur jelentette-e ki, hogy a békét nem lehet hatalmas államok közötti különleges egyezmények útján megalkotni, hogy ennek a háborúnak összes részesei kell, hogy minden kérdés elintézése végett, amelynél valamiképen érdekelve vannak, összejöjjenek, mert

„amit mi keresünk, az egy oly béke, amelyet mindnyájunknak kölcsönösen garantálnunk és fenntartanunk kell *és minden egyes pontot az általános ítéletnek alá kell vetni,* vajjon helyes és méltányos-e, vajjon az igazságnak egy ténye-e, *és nem egyes államfők közötti megállapodásról van-e szó.*”

És továbbá Elnök ur megtagadja tőlünk a javaslatunkkal való foglalkozást, mert elismerte a legmesszebbmenő módon a délszlávok nemzeti szabadságra való törekvéseinek jogosságát is. Azt kell kérdeznünk mindenekelőtt, hogy mikor került ez szóba, hogy ki tagadja azt meg, hogy hozzánk, akik legközvetlenebbül érdekelt fél vagyunk, mikor fordultak a délszláv törekvések jogosságának elismerése tárgyában és mikor kaptak erre vonatkozólag tőlünk oly választ, mely az ő törekvéseik jogosságát tagadásba vette?

De lehetett volna-e egyáltalában ilyen kérdést hozzánk intézni, lehetett volna-e egyáltalában nekünk ilyen kérdésre a háborus körülmények között válaszolni, hiszen éppen Elnök ur jelentette ki, hogy mindazokat a kérdéseket, amelyek miatt a háboru kitört, *csak az összes népek együttes tanácskozásán lehet elintézni.*

Hogy egyeztethető össze ez az elv azzal, hogy Elnök ur ebben a válaszában az egyik hadviselő felet, melyet mi természetesen a dolgok rendjénél fogva annak soha sem tekinthettünk, – mert hiszen *a mi sorainkban és velünk együtt küzdött a velünk harcban álló nemzetek ellen,* – egyszerre felruházza a *birói illetékességgel,* egy oly illetékességgel, amelyet a világ egyetlen nemzetének sem koncedál, amely *minden ízében, minden vonatkozásában teljesen és tökéletesen ellenkezik az Ön által proponált elvek érdekében elhangzott összes kijelentéseivel.*

Egy még nem is létező állam önző biráskodási jogának elismerése Elnök ur által, ennek a jognak fölibe helyezése egy ezeréves állam legprimitívebb életjoga fölé, oly tétel, melyet nem lehet fenntartani, oly tétel, mely nem állítható be az Ön rendszerébe.

Eszméinek, gondolatainak magasztos épülete meginog, recseg és ropog, ha el nem távolítja belőle ezt az oda nem tartozó idegen elemet.

Az a kéz, amelyik ezt írta, nem a Wilson keze volt, az a szellem, amelyik ezt sugallta, nem a Wilson szelleme volt. *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

Elnök ur! E sorok írójában Ön fel fogja ismerni Önnek egyik lelkes hívét. Az Ön rendszerének megértőjét és küzdelmes támogatóját. Az ön eszméinek katonáját, az ön emberi hitvallásának hívét. Ez a híve kéri Önt, jelentse ki meg nem írottak ezt a választ. Nem hazája kedvéért kéri erre, mert annak már az nem használhat, az már keresztülzenvedte a megpróbáltatásokat, amelyek e válasza folytán rászakadtak. De kéri Önt erre az Ön elveinek klasszikus felépítése érdekében, azoknak konzekvens keresztülvitele érdekében, azoknak sikere érdekében.

Kéri Önt azért, mert Ön mondotta ki, hogy „nincs más célja, mint a jog uralmának megtartásáért harcolni, és azért, hogy az összes népek és nemzetiségek azonos feltételek mellett szabadon és biztonságban éljenek egymás mellett.” Holott az Ön tétele ezt egyenesen kizárja, mert az egyik nemzetet ruházza fel azzal a korlátlan joggal, hogy megállapítsa, hogy a másik nemzettel minő feltételek mellett akar élni.

Kéri Önt azért, mert Ön mondotta ki, hogy „a háborúnak nem lehet az a célja, hogy az egyik nép legyőzze a másikat”, holott az Ön tétele jogot ad egy velünk harcban sem állott népnek arra, hogy minket legyőzöttként kezeljen és önző akaratát reánk diktálja.

Kéri Önt azért, mert Ön mondotta ki, hogy „a háborúnak nem lehet más célja, mint a kis államok jogainak és szabadságainak védelme az elnyomatással és megtagadással szemben”, holott az Ön tétele feltétlen elnyomatásunkat, nemzetünk, országunk, létünk megtagadását jelenti.

Kéri önt azért, mert ön jelentette ki, hogy „senkit sem szabad a tanácskozásokból kizárni”, holott az ön tétele folytán az ön elvei alapján erre nem illetékes tényező rólunk, felettünk, nélkülünk dönt.

Kéri önt azért, mert az a tétele ellenkezik a joggal és az igazsággal, ellenkezik az Ön által oly ékesszólóan hangoztatott pártatlan igazságossággal és ellenkezik azzal a legelemibb jogi tétellel, hogy *senki a világon nem illetékes saját ügyében biráskodni.*

Ezekre kéri Önt az Ön hűséges híve, az Ön elveinek integritása érdekében, hazája érdekében pedig arra kéri Önt, hogy ennek a válasznak még egy másik tételét is tegye rekonzsideráció tárgyává, azt a tételt, melyben Elnök ur azt mondja, hogy „*nincs már abban a helyzetben, hogy a népek puszta autonómiáját ismerje el a béke alapjának.*” Ennek a tételnek ebbe a válaszba történt befoglalása illuzóriussá teszi azt, vajjon a 14 pont fennáll-e, igen, vagy sem?

Megszoktuk a gondolatot Elnök ur ismételt kijelentése folytán, hogy az Ön 14 pontja és az azokat kiegészítő későbbi pontok egységes egészet alkotnak, amelyből semmi el nem vonható, amelyhez semmi hozzá nem adható.

Hiszen világos dolog, hogy egyetlen egy pont sincs az összes pontozatok között, amelyek ellen valamelyik államnak, valamelyik abban érdekelt félnek kifogása nem volna. Hiszen éppen azért jelentette ki Ön, hogy „*minden félnek áldozatot kell hoznia az összesség érdekéért, az egyetemes világbékéért.*”

Ha ezt a felek szem előtt nem tartanák, akkor az egyik hatalom azt mondaná, hogy ő hozzájárul az Ön összes pontjaihoz, azonban a tengerek szabadságának kérdését nem óhajtja belefoglalni. A másik állam azt mondaná, hogy minden egyéb ponthoz hozzájárul, de az összes kereskedelmi viszonyok egyenlősége nem felel meg az ő érdekeinek és világközi helyzetének és ehhez nem járulhat hozzá. A harmadik állam azt mondhatná, hogy neki nem érdeke a fegyverkezés legkisebb fokra való leszállítása, megint egy másik a gyarmati követeléseket nem az Ön elvei értelmében óhajtana megoldva látni.

Mihelyest az Ön pontozatait kikezdjük és szabaddá tesszük azt, hogy bármelyik fél válogathasson bennük, akkor mindegyik fél a maga igényeihez és érdekeihez képest adná le szavazatát és azok az államok, amelyektől az áldozatot kivánnák, az áldozatot magában foglaló pontok tekintetében remonstrálnának. *Az ön elvei csak a maguk teljes egészében, a maguk zárt egységében érvényesíthetők.*

Meg vagyok győződve arról, hogy Elnök ur volna a legelső, aki tiltakoznék az ellen, ha bárki is az ön elvei integritásának kérdését másképen fogná fel. De ebből önként következik az is, hogy *Ön sincs jogositva arra, hogy 14 pontjának 10-ikét megszüntnek jelentse ki, amint azt a Monarchiához intézett válaszában megtette.*

Mert szárazon és pusztán nézve a tényeket, miképpen áll a dolog? A Monarchia október 5-én Önhöz fordult békeajánlatával, kérve a békekötésről szóló tárgyalások megkezdését és kijelentve azt, hogy az Ön által közölt pontokat a maga részéről elfogadja a békekötés alapjául. Erre Elnök ur október 18-án azt válaszolja, hogy a Monarchia kormányának ezzel a javaslatával nem foglalkozhatik. Pedig közben foglalkozott vele és *a további tárgyalás előfeltételéül kitűzte* a megszállt területek kiürítését. Csak miután e feltételének elfogadásáról értesült, indította utnak válaszát.

Elnök ur válaszában tartalmát analizálva, azt kell gondolnunk, hogy ha annak közlése volt a célja, amit ez a válasz magában foglal, akkor Elnök urnak azt kellett volna mondania: *én a Monarchia jegyzékével nem foglalkozhatom a Wilson-féle elvek alapján, mert azok többé nem léteznek, azokat visszavontam, azok béketárgyalás alapját nem képezhetik.* Ellenben hajlandó vagyok más feltételek mellett, ilyen vagy olyan feltételek mellett a Monarchiával szóba állani.

Ebből a válaszból megértettük volna azt, hogy Elnök ur bármi okból, akár saját elhatározása folytán, akár szövetségstársaival történt megállapodások folytán, akár a háború fordulatai folytán, akár az amerikai nép kinyilvánított akarata folytán, több évi békeakciója folyamán a világ elé terjesztett béke-elvei érvényesítéséről lemond.

Ezt mélyszégyen sajnálatlalt tudomásul kellett volna vennünk és mint legyőzött nép, kérnünk kellett volna a győzelmes féltől az újabb feltételek közlését.

Ez azonban nem történt meg.

Hogy értelmezik a csehek és a románok Wilson válaszáat?

Hanem megtörtént az, hogy az Ön válasza kihatásaképpen a Monarchia mindkét államában a legteljesebb zürzavar keletkezett. Miután az uralkodó kiadta az osztrák népek részére szóló császári manifesztumát, amelyben Ausztria népeinek akaratához képest az Örökös Tartományoknak szövetségi állammá való átalakítását jelentette be, azoknak az alapelveknek a szellemében, amelyeket a szövetséges uralkodók békejavaslatukban magukévá tettek – Magyarország a dualizmus ilyképpen előállott felbomlásával visszanyerte önrendelkezési jogát és kimondotta a perszonális uniót.

Ennek folytán megszűnván a közös külképviselet, Magyarország népe csak a legnagyobb megdöbbenés érzésével kísérhette azt az írást, amelyet a már nem létező Osztrák-Magyar Monarchia illetéktelen külügyi képviselője kizárólag dinasztikus érdekekből Elnök urhoz október 28-án intézett. Ezt a választ Magyarország nem tekinthette a maga válaszában, amint nem is tekintette annak és e válasz elküldése volt részben oka annak a forradalomnak, amely két nappal a válasz elküldése után az egész uralkodó rendszert uralkodóttul, kormányostul, mindenestül elsöpörte.

Az új Magyarország változatlanul azon az állásponton áll, hogy Elnök urnak javaslati és elvei fennállóknak tekintendők, és ebből az alapból kiindulva, ajánlotta fel az új kormány hivatalba lépésének első napján az ententének az azonnali fegyverletételt, ezen az alapon mondott le a német szövetségről, határozta el az azonnali lefegyverezést és az országnak semlegessé nyilvánítását. Ezen az alapon állva nyilatkoztatta ki a kormány, hogy a független cseh és délszláv állam felállítását végleges megoldásul el fogja fogadni, az általános békekonferencia döntése alá bocsátván a határok megszabása felől való kontroverziákat.

A magyar nemzetet azonban súlyos csalódás érte. Minél inkább bizott az Elnök ur elveiben, minél jogosabban tekintette azokat irányadóknak leendő helyzete tekintetében, annál fájdalmasabb volt reá nézve, midőn északról és délről is oly ellenséges áramlatokkal találkozott, amelyek a háborút voltaképpen csak most vitték be az ország határai közé. Oly áramlatokkal, amelyek a fegyverszünet megkötése után változtatták át háborus területté az országot.

Magyarország kormánya megkötötte a fegyverszünetet és alávetette magát mindazoknak a pontozatoknak, amelyeket a katonai hatóság a megszállás tekintetében rárótt. Ezek között a pontozatok között sem az nem foglaltatik, hogy Csehországnak joga volna Magyarország tekintélyes részét okkupálni, sem az nem foglaltatik, hogy Romániának, mellyel békét kötöttünk volt, joga volna az országot megszállani.

Mindkét dolog megtörtént.

Midőn a cseh kormányt barátságos uton megkérdeztük szándékai felől, azt a választ kaptuk, hogy a cseh kormánynak ezekben a dolgokban semminemű része nincs, irreguláris csapatok azok, amelyek itt-ott portyáznak. (!) Midőn aztán megállapíthattuk, hogy rendes csapatok szállják meg egyes városainkat és falvainkat, és ez irányban a cseh kormányt kérdőre vontuk, azt a választ kaptuk, hogy ők csak a tót nép biztonsága kedvéért és annak közvetlen felhívása folytán (!) küldenek csapatokat oda, ahol zavargások és fosztogatások történnek. Mikor erre megállapítottuk, hogy ilyen zavargások éppen az oda érkezett csapatok beavatkozása folytán keletkeztek és hogy a cseh kormány megállapításának épenséggel semminemű alapja nincs, ujlag megkerestük a cseh kormányt, a leendő barátságos szomszédi viszony érdekében is, csapatainak visszavonására. Erre azután azt a választ kaptuk, hogy a cseh-szlovák hadsereget elismerték az entente-hadsereg részének és megbízták Magyarország felvidékének megszállásával.

Egyidejűleg a cseh kormány hivatalosan közzétett egy 4 pontból álló kommunikét, amelyből arról értesülünk, hogy a volt magyar és osztrák monarchiára vonatkozólag *az érvényes és kötelező tárgyalásokat Versailles-ban tartották meg és hogy a szövetségesek elismerték a cseh-szlovák államot és ily módon Magyarország integritása de facto és jogérvényesen nem áll fenn.*

Nem tehet tudni, ki hatalmazta fel a cseh kormányt arra, hogy ezeket a közléseket tegye. De tény az, és ebben bizonyára Elnök ur is egy nézetten lesz velünk, hogy amennyiben ezek a közlések a tényleges helyzetnek megfelelnek, *itt az Ön elveivel szemben oly prejudikáló eljárás folyt le*, ami sem az ellenfélnek is kijáró loyaltással, sem az igazsággal, sem az egyetemes békecélokkal össze nem fér.

Mi váltig ragaszkodunk ahhoz, hogy mi az Ön békefeltételei alapján állva tettük le a fegyvert. Ezen az alapon kértük Önt a béketárgyalások megindítására. Ezen az alapon szerveztük meg immár önálló államunkat és ezen az alapon óhajtunk a béketárgyalásokban résztvenni és abban az Ön elvei alapján igazainkat megvédeni.

Ezt az alapot mi egy kötésnek tartjuk, amelyet egyik félnek sincs jogában módosítani, vagy érvényteleníteni, még akkor sem, ha győző áll szemben a legyőzöttel. Az Ön békeakciójának összes indítóokai erkölcsi alapokból és meggyőződésekből indultak ki, és csak az erkölcsi alapnak fenntartása mellett érvényesülhetnek az Ön béke-elvei.

És minthogy mi sziklaszilárdan meg vagyunk győződve róla, hogy mindaz, ami most hazánk területén történik, mindazzal ellenkezik, amit mi jogosnak és igazságosnak tartunk, és meg vagyunk győződve róla, mert lehetetlen másképp gondolkodnunk és éreznünk, hogy az Ön elveit megvalósító békekonferencia a mi igazaink elől nem fog elzárkózhatni, nem tekinthetjük közönyösen azokat az intézkedéseket, amelyeket most egyfelől a csak imént keletkezett cseh állam, másfelől a velünk különbékét kötött román állam hazánk területén foganatosít.

Ezek az országok egész egyszerűen hazánk háromötödrészét a maguk dominiumának deklarálták és *ezen a dominiumon teljesen önálló állami életnek alapjait vetik meg, ezzel egy fait accomplit akarva teremteni és a béke-konferenciát egy kész helyzet elé állítani*. Hiszen sok helyütt *népszavazást rendeltek el a megszálló csapatok jelenlétében*, hogy ezután ennek eredményét elvihessék a békekonferenciára. Minthogy ez az államalkotó tevékenység belepillantást enged abba az irányzatba, amelyet ez országok kormányai abbéli működésükben követni óhajtanak, legyen szabad Elnök ur előtt néhány szóval vázolni működésük jellegzetesebb mozzanatait.

Bár az entente-államok mandatáriusának adják ki magukat, akik a katonai megszállás feladataival vannak megbízva, ezen messze tulmenőleg lefoglalják az iskolákat, ellátják őket új tanerőkkel, megváltoztatják a tanrendet és a tanítási nyelvet. A tisztviselőket kötelezik a honpolgári hűségeskü letételére, a tót vidéken a maguk cseh nyelvét hivatalos nyelvvé deklarálják és fogadalmat tételnek mindenkivel, hogy ezt a nyelvet a legrövidebb időn belül el fogja sajátítani. Megtiltják a magyaroknak saját hazájukban saját anyanyelvük használatát, megtiltanak minden tót népgyűlést, nehogy az önálló tót állam mellett tüntethessen, elnyomják azokat a tót lapokat, melyek nem az ő irányukat támogatják, átveszik a közigazgatást, a pénzügyigazgatást, a bíraskodást, püspökségeket szerveznek és katonaságot soroznak, egyszóval átveszik az egész kormányhatalmat.

Mi nem hihetjük el azt, hogy ezek a nemzetek erre illetékes helyről felhatalmazást kaptak. Mi nem ismerünk olyan fórumot, mely ezt a felhatalmazást nekik megadhatja. Mi úgy tudjuk, hogy abban az ideiglenes állapotban, amelyben a világ most van, a háboru befejeztével, fegyverszünet alatt, békekötés előtt, felső katonai hatóságok intézik az ügyeket katonai szempontokból, katonai célokkal. De nem hihetjük, hogy ezek a hatóságok elibe akarnának vágni a békekonferenciának, amely hivatta van az államok ügyeiben dönteni.

Nem hihetem, hogy volna a világon hatóság és tekintély, amely a dolgok jelen stádiumában – szemben Elnök ur béke-akciójának elveivel – meg merete volna cselekedni ezeket az Ön elveivel homlokegyenest ellenkező dolgokat, ha az Ön október 18-iki válaszában azokra bátorítást kiolvashatni nem vél.

És épen azért ismételve azzal a tiszteletteljes kérelemmel járulok Elnök ur elé, méltóztassék valamely formában annak a válaszában az Ön elveivel ellentétben lévő irányzatát kimagyarázni, hogy a dolgok világossága csorbát ne szenvedjen.

Mert ne áltassuk magunkat és ne legyünk kétségben a felől, hogy ha mindaz megvalósul, ami Magyarországra nézve most szinte a kész valóság látszatával a világ előtt jelentkezik, ez oly dolgot jelent, ami nem volt Elnök ur szándékában, amit, meg vagyok róla győződve, Elnök ur nem fog magáévá tenni. *Mert ez Magyarország megsemmisítését, bukását, halálát jelentené*. Jelenti azt, hogy Magyarország megszűnt létezni, megszűnt önálló állami életet élni, ki van törülve a nemzetek sorából.

Ez volt-e vajjon az Elnök ur célja?

Mert nézze Elnök ur! A tótok 16 vármegyét követelnek és állítják, hogy ezeket a Versailles-i haditanács megbízása folytán joggal és végérvényesen okkupálják. A románok 26 vármegyét követelnek és hasonló megbízásra hivatkoznak. A délszlávok 5 vármegyét követelnek, az osztrák-németek is 4 vármegyével jelentkeznek, az ukrajnaiak még nem nyilatkoztak meg szabatosan követeléseik tekintetében, azonfelül vannak vitás megyék is, melyeket két fél is követel. Nyilvánvaló, hogy Magyarország 63 vármegyéje nem nyújt elég alapot mindezeknek a követeléseknek teljesítésére.

Igaz, hogy a tisztán magyarok lakta 8–10 vármegyét senki sem kéri, de hát lehetségesnek tartja-e Elnök ur, vagy bárki más ezen a világon, hogy az ezeréves multtal bíró magyar nemzet ezen a kis területen, a testéből kiszakított terület-alakulatoktól körülvéve, egy napig is képes önálló állami életet élni?

És nem gondolja-e Elnök ur, hogy azon a napon, amikor ez beállana, azon a kis földterületen olyan kirobbanás fog történni, amilyenre még soha sem volt példa a világtörténet folyamán.

És nem gondolja-e, hogy a szomszéd területeken köröskörül, hol a magyarok milliói és a nem magyar nyelvű, de a magyar államhoz változatlanul hű nemzetiségek milliói, mintegy börtönbe beszorítva fogják magukat érezni, egy oly irredenta fog keletkezni, amelyhez fogható a világ a nacionalizmus legvirágzóbb korszakában sem látott. És nem is egy irredenta, de annyi, ahány elkényszeredett, mesterséges alakulat köröskörül keletkezett.

És nem emlékeznek-e azok az urak, akik most Magyarország sorsáról dönteni akarnak, anélkül, hogy Magyarország hangját meghallgatnánk, anélkül, hogy kívánságait megkérdeznék, anélkül, hogy természetét tekintetbe vennék, anélkül, hogy életfeltételei iránt tájékozódni akarnak, – nem emlékeznek-e rá, hogy a magyar nemzet politikai fegyvertárában egy oly fegyver is van, amelyet szomorú történeti multja során nem egyszer volt módjában sikerrel alkalmazni: *a passzív rezisztencia*.

Ez a passzív rezisztencia mentette meg a nemzetet a multban a legnagyobb önkény idején a jövő számára és még hatalmasabb önvédelmi fegyverül szolgálhat a mai sokkal nagyobb időkben, amidőn szinte egy világnak nyugalma, rendje, békéje attól függ, hogy ennek a világnak egyetlenegy, bármi csekély részecskéje se békétlenkedjék, ne rendetlenkedjék, ne lázadjon fel a világ rendje ellen.

Mi, kis nemzet, mai védtelen helyzetünkben nem szállhatunk szembe a nagy nemzetek óriási erejével. Minket elnyomhatnak, minket sanyargathatnak, minket legázolhatnak, de nem törhetnek meg bennünket és nem semmisíthetnek meg bennünket, mert nemzeteket, akik élni akarnak, megsemmisíteni egyáltalában nem lehet. A nemzetek, mint olyanok, sohasem halnak meg. Minél jobban sanyargatják őket, annál életrevalóbb alakban támadnak fel újra.

Ez a passzív rezisztencia a mi védőpajzsunk, a mi oltalmunk, a mi csalhatatlan fegyverünk. Ezzel a fegyverrel számolnia kell a még oly hatalmas ellenségnek is, mert ennek a fegyvernek használatával képesek vagyunk ellenállani, nem gyilkos szerszámmal, de csendes rezignálással, nem turbulens akcióval, de elvonult passzivitással, mindazoknak az erőszakoknak, amelyeket vak ösztönök és fékevesztett szenvedélyek hatalmi mámorukban velünk szemben elkövetni akarnak.

Minél jobban összezsugorítanak bennünket, annál nagyobb lesz bennünk az a feszítő erő, amellyel meg fogjuk magunkat szabadítani. Mert mindent elvehetnek tőlünk, de a hitet ezeréves államunk fennállásában és hivatásában, azt nem vehetik el. Mi elbukhatunk, de nem merülhetünk el végleg.

Ez a passzív rezisztencia képes megakadályozni azt, hogy az általános béke megszülessék, képes megakadályozni, hogy az általános leszerelés beálljon, hogy az általános védkötelezettség megszűnjön, képes megakadályozni, hogy Európa keletén a népek nyugalomra térjenek.

De mi nem hihetjük és nem is hisszük, hogy még valaha passzív rezisztenciára legyünk utalva, mert megnyugtatónak Elnök ur szavai, amelyekkel kifejezést adott emberi érzésének és amelyekben a világ közlelkiismeretét szólaltatja meg:

„Ti is halljátok éppen úgy, mint én, az emberiség kiáltásait, amelyek napról-napra hangosabban, világosabban, meggyőzőbben és rábeszélőbben törnek fel az emberek szive mélyéből. Azt követelik ezek, *hogy a háboru ne végződjék semminemű bosszúállással*, hogy egyetlenegy nemzetet, egyetlenegy népet se raboljanak meg, ne sujtsanak büntetéssel azért, mert egy magában álló ország felelőtlen hatalmasai súlyos, megvetésre méltó jogtalanságot követtek el.”

*

Hát elképzelhető-e, hogy most, midőn az egész világ irtózatosszerű szerencsétlensége, nyomora és pusztulása jóformán a miatt keletkezett, mert Franciaországban 45 év óta egy arányaiban kicsi irredenta sziget volt, elképzelhető-e, hogy midőn nyilvánvalóvá vált, hogy Németország 1871-ben mekkora hibát követett el, mikor Elzász-Lotharingiát erőszakosan annektálta és ezzel ennek az örökös háborúnak magvát hintette el, elképzelhető-e, hogy akkor az európai államférfiak bölcsessége abban merüljön ki, hogy az akkor követett hibát ezerszeresen felfokozva, ujjalag elkövesse és Európa kellő közepén egy oly tüzfészket rakjon, amely állandó veszedelemmel fenyegetse a világot.

Lássa, Elnök ur! ezt Magyarországon senki sem akarja elhinni. Itt oly nagy a hit és a bizalom Önben és az Ön elveiben, hogy dacára azoknak a tényeknek, amelyek felette alkalmasak arra, hogy a lelkeket elmérgesítsék, mindenki változatlan bizalommal van eltelve továbbra is az iránt, hogy Ön a saját elveit diadalra fogja vinni, hogy Ön a béke épületét meg fogja koronázni.

Ez a hit és ez a bizalom az Ön kijelentéseiből táplálkozik. Itt a tényeket mindenki szembeállítja az Ön kijelentéseivel, melyeknek végső szankcióját várja. Itt szem előtt tartjuk az Ön bölcs mondását, mely szerint: *„a háborúnak nem lehet az a célja, hogy egyik ország más ország rovására területileg vagy gazdaságilag gyarapodjék.”* – Itt visszaemlékeznek az emberek az Ön kijelentésére, mely szerint Önöknek nem az a céljuk, hogy *„Magyarországot (és Ausztriát) gyengítsék és átalakítsák”* és hogy *„semmi közük ahhoz, hogy ezek az országok saját életüket gazdasági vagy politikai tekintetben hogyan akarják berendezni.”* Itt még fülükbe cseng az embereknek az Ön programja, hogy: *„népeket és tartományokat nem lehet az egyik államfelsőbbségből egy másikba áttolni.”* És midőn az emberek még közel sem engedik magukhoz azt a gondolatot és azt a feltevést, hogy ezeket az elveket és eszméket ne tekintsék teljes érvényűeknek és a kételynek még árnyékával sem engedik őket illetni, ugyanakkor megnyugvást találnak Elnök urnak *a népek önrendelkezési jogáról* szóló megnyugtató kijelentéseiben.

És teljes biztosítékot találnak abban, hogy Elnök ur szerint is: *„Ezeket a problémákat nem lehet elválasztani és elkülönített sarkokban megvitatni.”*

És mi Elnök ur saját szavaival intézzük Elnök urhoz ezeket a kérdéseket:

„Arról van szó: megengedhető-e valamely nemzet vagy nemzetcsoporthoz katonai hatalomnak, hogy oly népek sorsa fölött döntsön, amelyek fölött semmiféle jogon nem uralkodhatnak, egyedül a hatalom jogán? Szabad legyen-e az erős népeknek méltatlanságot követni el gyöngé népek ellen és azokat saját céljaik és érdekeik igájába fogni? Önkényes és

felelőtlen hatalom kormányozza és igazgassa-e a népeknek még belügyeiket is, vagy pedig a saját akaratok? Legyen-e valamely közös mérték az összes népek és nemzetek jogaira és privilégiumaira nézvést, vagy pedig azt tehessék az államok, amit akarnak és a gyöngék kénytelenek legyenek eltűrni az igazságtalanságot? A jogok megállapítása esetleges szövetségek önkényének legyen-e kiszolgáltatva, avagy legyen valamely közös intézmény, amely a közös jog tiszteletben tartását biztosítsa?”

Mikor ezeket a kérdéseket föltek Elnök ur, mintha sejtette volna, hogy lesznek szenvedő milliók, akiknek vigasztalásra, megnyugtatóra, reményfakasztásra lesz szükségük.

A kelet balkanizálása

És legyen szabad elmondanom még egyet. Annyira biznak nálunk az Ön elveinek hatalmában és az Ön erejében, hogy ezeket az elveket diadalra viszi, hogy midőn mégis a tett intézkedések rugóját kutatják, oly gondolatok is keletkeznek, hogy a győztes hatalmak, mintegy kísérletképen engedik meg ma keletkező kisebb állam-alakulatoknak szárnypróbálgatásait, hogy őket mintegy próbára tegyék, mintegy alkalmat adjanak nekik annak bizonyítására, hogy mennyire alkalmasak egyáltalában oly állam-alakulásokra, hogy mintegy maguk is meggyőződjenek arról, nem tulvakmerő kísérlet lenne-e Európa békéjének szempontjából ezeknek a hibrid alakulatoknak türeése és megengedése.

Ha ez a cél lebeg a rendelkező tényezők előtt, akkor valóban előrelátó és okos intézkedésről van szó, amelybe, a nagy célt tekintve, magunk is belenyugszunk, bármennyi bajt és szenvedést okoz is nekünk. Mert már azalatt a rövid idő alatt is, amióta északi és déli határainkon ezek az erőszakos térfoglalások történnek, kétségtelenül bizonyosodott, *hogy soha a legszélsőbb nacionalizmus, a legfékevesztettebb imperializmus, a legsötétebb reakció, a legtulzóbb sovinizmus és a legrövidlátóbb telhetetlenség, a zabolátlan terrorizmus eszközeivel akkora orgiákat nem ült, mint aminőknek mi szemlélői vagyunk.*

Az a gögös elbizakodottság, amellyel egy még meg sem alakult népközösség kormánya egy nagy történelmi tradíciókkal bíró, ezeresztendősi nemzet kormányával, népével, intézményeivel packázik, az a kényuri dölyf, amellyel az illuzórius hódítás első pillanatában az általa bekebelezni szándékolt nép szokásaival, nyelvi hagyományaival, vallási meggyőződéseivel, tiszteletének minden tárgyával bánik, az a szellem, mely megújítja az ököljog és a rablólovagvilág rég elmúlt korszakát, az a könnyelműség, mellyel az egész világ legmélyeségebb béketörekvései közepette nemzeteket és fajokat egymásra uszítanak, egymás gyűlöletére kioktatják, az a meggondolatlanság, mellyel a rájuk nézve is legveszedelmesebb konvulziókat idézik elő, – meg fogják győzni a civilizált népeket arról, hogy *ezek az alakulatok igazán nem alkalmasak arra, hogy támaszt nyerjenek bennük azok az erkölcsi és ideális erők, amelyek nélkül az új Európa nem lehet a megelégedett emberiség hona és hogy ellenkezőleg, ezek csak arra lennének alkalmasak, hogy Kelet-Európa még meglevő rendjét teljesen aláássák, még megmentett civilizációját teljesen megsemmisítsék és ezt a földrészt a teljes balkanizálásnak tegyék ki.*

Mulasztásaink a felvilágosítási munka terén

Elnök ur! Midőn Ön most az öreg és a háboru borzalmaitól lázban vonagló Európa földjére teszi lábát, körül fogják Önt rajongani mindazok, akik az Ön jöveteletől várják igazságos vagy önző, méltányos vagy tulzott kívánságaik teljesítését.

Mi, magyarok, aligha lehetünk ott!

Pedig szeretnénk Ön mellett lenni, de gonosz, ártó, láthatatlan és titkos, mindamellettt tisztán felismerhető hatalmak elállják az utat előlünk. Mi nem bírunk azzal a tehetséggel, hogy rejtett árutakon közeledjünk Önhöz. A mi egyenes lelkünk csak egyenes, nyílt, férfias beszédet ismer, mi nem tudunk taktikázni, diplomatizálni, színlelni, árulkodni, mi csak őszintén és nyíltan tudjuk bajainkat és sebeinket feltárni azok előtt, akik velünk szóba állani, minket meghallgatni hajlandók.

Pedig szeretnénk Ön mellett lenni, mert minden tárgyilagosság mellett, amellyel Ön arra törekedett, hogy a népeket és országokat a maguk valódi mivoltában felismerje, – Ön sem kerülhette el, hogy rólunk némely tekintetben hibás információk ne jussanak füleibe.

Ennek nagyrészt mi magunk vagyunk az okai. Mi elmulasztottuk azt a kötelességet, hogy a magunk dolgairól mi magunk informáljuk a világot. Mi annyira zárt területen élünk, a világ érdeklődésétől távolesőnek gondoltuk magunkat, hogy szinte fel sem tételeztük azt, hogy dolgaink iránt országunk határain túl bárki is érdeklődne. Ez annyira megegyezett a magyar embernek kontemplatív természetéből folyó avval a vonásával, amely nyugodtan és izgalommentesen szemléli a dolgokat, de nem igen törődik velük; annyira megfelelt annak a csendes szerénységnek, amely a művelt magyarságot oly rokonszenvessé tette mindazok előtt, akiknek módjukban volt vele megismerkedni, hogy igazságunk tudatában még akkor sem emeltük fel tiltakozó szavunkat vagy legalább is nem kellő eréllyel, amikor egyesek félreismerhetetlen célzattal minket a külvilág előtt megtámadtak és nemzeti életünknek kizárólag sérelmes és sebezhető oldalait mutatták be.

Mi beismerjük nyíltan, hogy e téren nagy mulasztásokat, önmagunkkal szemben nagy bűnöket követtünk el. Mi éltük a magunk életét, nem sokat gondoltunk a világ ítéletével, nem hittük, hogy az irántunk érdeklődik, amint alig is gondolt velünk és soha sem gondoltunk arra, hogy valaha Európa és az Ujvilág ítélő areopágja elé kerülhetünk.

De ez a gondatlanságunk és azok a mulasztások, melyeket ebben a világtól elvonatkoztatott magunkra utaltságunkban főként és elsősorban önmagunkkal szemben elkövettünk, nem lehetnek ma okok arra, hogy a nemzetek ügyét elrendező és intéző magas fórum nélkülünk döntsön mi rólunk ellenségeink egyoldalú és színezett bemondásai, rosszakaratu és ármánykodó rágalmai alapján, anélkül, hogy rólunk is törekednék legalább annyit megtudni, mint amennyit róluk, az ügyesebbekről, a fürgébbekről, érdekeiket jobban előtérbe tolni tudókról tud és anélkül, hogy nekünk kellő alkalmat adna a magunk helyzetének megmagyarázására, a magunk igazainak védelmére és anélkül, hogy módunk volna valamiképpen ellensúlyozni ezt a rémes aknamunkát, melyet ellenünk folytatnak.

Ép ezért kérjük Elnök urat, küldjön ki mindenekelőtt egy igazságosan gondolkodó és nyílt szemü férfiakból álló bizottságot, akik hazánk földjét és népét meglátogassák és a helyszínen szerezenek meggyőződést ennek a földnek geopolitikai alkatáról és ennek a népnek jelleméről, erényeiről és hibáiról, tehetségeiről és tulajdonságairól.

És kérjük arra is, engedje magához népünk illetékes, hivatalos képviselőit, hogy elmondhassák Önnek, hogy mi mennyire őszintén és becsületesen akarunk bekapcsolódni abba a nagy műbe, amelyet Ön az Önnel szövetséges államokkal együtt megalkotni készül, mennyire hiven és férfiasan akarjuk szolgálni azokat az eszméket, melyeket az Ön elvei meg akarnak valósítani.

Mi meg vagyunk győződve arról, hogy azok a férfiak, akik tárgyilagos szemmel és a megismerés őszinte akaratával fogják a mi országunk dolgát megvizsgálni és elbírálni, azt fogják látni, hogy *van itt egy ország*, amely fizikai, földtani, földrajzi, gazdasági tekintetben, tehát *a geopolitika minden vonatkozásában talán a világ legegységesebb állama*. Hogy alig van kontinentális állam, melynek határai annyira világosan volnának a természet által megalkotva, mint Magyarországé.

És meg fognak győződni arról, hogy bűn volna ezt az egységet megbontani, mert nem lehetne azokon az alakulatokon, melyek az egység felbontása után keletkeznének, semminemű virágzásra képes állami életet fakasztani. Hogy semmiféle nemzeti vagy nemzetiségi elv nem menthetné azt a bűnt, amelyet a természet törvényeivel szemben elkövetnének, ha ezt az ezeréves történetében egészségesnek bizonyult mai államalakulatot megbontanák.

Meg fognak győződni arról, hogy maguknak az ezen állam területén élő és ugynevezett „felszabadítás” tárgyát képező nemzetiségeknek romlásával és pusztulásával járna mindenemű erőszakos átalakítás, *mert Magyarország területi egységére, mint természetadta posztulátumra, gazdasági boldogulásuk érdekében tótoknak, románoknak, németeknek, szerbeknek, ép olyan szükségük van, mint a magyaroknak*.

És meg fognak győződni arról is, hogy a *Magyarországot körülvevő államoknak*, különösen a most alakuló új államoknak is *életfeltételük Magyarország integritásának megtartása*, mert csak ez és az ennek nyomában járó belső harmónia óvhatja meg őket is békés továbbfejlődésük tekintetében.

És meg fognak győződni arról, hogy minden kísérlet meddő volna, amely arra irányul, hogy Magyarország testéből kiszakított új államok keletkezzenek nemzetiségi alapon, *mert Magyarországon a nemzetiségek nem zárt területen laknak egymás mellett, hanem elvegyülve más nemzetiségek között, úgy, hogy más nemzetiségek sérelme nélkül ők új államalakulatokat nem formálhatnak*.

A természet törvényeivel szemben az emberi erő és akarat tehetetlen. Azokkal megküzdeni nem bír, azoknak kénytelen magát alárendelni.

Midőn a cseh kormány közzétette azokat a bizonyos pontokat, amelyekkel a tót felföld kiűritését követelte, állítólag az entente megbízása folytán, akkor a magyar kormány Magyarország népének megnyugtatósa végett egy proklamációt intézett a nemzethez, amelyben egész helyesen ráutalt arra, hogy:

„A megszálló román hadsereg összes szuronyai és ágyúi sem akadályozhatják meg a Marost és a Szamost abban, hogy ne a Tisza felé siessenek és a világ összes árkászai és műszaki csapatai *nem hordhatják el az Erdélyi Havasokat*, melyek elválasztják Magyarországot Romániától. A Vág, a Nyitra, a Garam és az Ipoly hozzánk fűzik szlovák testvéreinket.”

És – tehetjük hozzá, – *a tót felföldön elterülő Kárpátok a világon a legkifejezettebb és legtermészetesebb országhatárok*.

Magyarország volt már nagyobb, volt már kisebb a történelem során. De mindig ugyanazokba a természetes országhatárokbá tért vissza. Nem tudott terjeszkedni, mikor hódító uralkodói erre törekedtek és nem tudott redukálódni, mikor elnyomói ezt szerették volna.

És ezért történt – ami igen figyelemre méltó jelenség – *hogy itt soha nem törekedett senki ennek a természetadta tartós egységnek megbontására, nem törekedtek sem a románok, sem a tótok, mert átéreztek azt, hogy gazdasági boldogulásuk csak ezen a természettől magától*

egységgé alkotott országon belül lehetséges, ahol egyaránt feltalálhatók a nemes fémek, a szén, a petróleum, a gáz, a fa, a kő és a buza, a rozs, az árpa. Bármely kiszakított terület, ha e fontos és nélkülözhetetlen anyagok egyikének-másikának híjával volna, teljesen életképtelen lombik-alakulat lenne.

És legyen szabad itt a jelenkor egyik legnagyobb francia tudósának, *Elisée Reclus*-nek tanúságtételére is hivatkozni, aki Magyarországot *valóságos geográfiai egységnek* mondja, amely az egymás mellé került fajok különfélesége mellett is *a leghomogénebb és a legtömörebb egész*. Ebben a *világosan körülhatárolt országban*, az ország periferiáin köröskörül elosztott népesség minden anyagi érdekével mindenkor az ország középső medencéje és az azt lakó magyarság felé gravitált. Hogy Magyarország különböző népei – mondja Reclus – az inváziók és háborúk mellett és a nemzeti gyűlölködések ellenére mindezekig egy csoportban megmaradtak: *azt hazájuk nevezetes területi egységének köszönhatték.*

Magyarország népe

És azt fogják látni, hogy *van itt egy nép*, amely csendesen és megalégedetten végzi a maga dolgát, amely hiszékeny és türelmes és nem irigykedik senkire. Van itt egy nép, amely nem tud gyűlölni, de tud szeretni. Van itt egy nép, amely telve van bizalommal és hittel azok iránt, akiket kegyeibe fogadott. Van itt egy nemzet, melyről világszerte annyi mégis tudva van, hogy rajongó és lovagias, nemeslelkű és becsületes.

Azt fogják látni, hogy van itt egy nemzet, amely a nagy megpróbáltatások dacára is idealista, amely hisz és bizik. Hisz a felsőbbrendű erkölcsben és bizik a becsületességben. Szentségnek tartja az adott szót és megveti az álnokságot. Amellett bátor és elszánt, sokat türe, de azután megbikacsolja magát és odavág. *Minden erejét összeszedi és életét kockára teszi az elszentvedett igazságtalanság megtorlásáért.*

E mellett a nemzet mellett tanúságot tesz a történelem, de visszatükrözteti minden tulajdonságát az elmúlt hetek krónikája is. *Ez a nemzet vette legkomolyabban az Ön igazságos elveit. Ez a nemzet abban a pillanatban, amint a béke ígését hangoztatta, lefegyverkezett, haza küldte katonáit és elsőül vont a magára nézve a wilsoni elvek összes követeléseit.*

Ebben az állapotában várja türelmesen a békekonferenciát és sorsa igazságos elintézését. Ez a nemzet bizik legerősebben a sorsát kezében tartó államférfiak becsületes jóhiszeműségében és szinte gyermeki bizalommal van eltelve azok iránt a kijelentések iránt, amelyek a jövő rend igazságossága, a népek önrendelkező joga és a béke állandó biztosítékai felől elhangzottak. *Ez a nemzet békét óhajt azokkal az ellenfeleivel, akiknek ő soha sem volt ellensége, barátságot kér azoktól, akiknek ő mindig barátja volt. Ez a nemzet nem képes gyűlölni, de nem tudja elviselni azt sem, hogy őt gyűlöljék.*

Miért voltunk szövetségben a németekkel?

És ha számon fogják tőlünk kérni azt, hogy népünk ily tulajdonságai mellett *hogy léphettünk szövetségre éppen a német néppel*, melynek véralkanta, jelleme és történelme annyira különbözik a miénktől, azt fogjuk válaszolni, hogy erre a történelem és a politikai konstellációk folytán egyenesen rá voltunk kényszerítve. Mert a nagyállamok és a világhatalmak alakulata közepette mi egymagunkban meg nem állhattunk és történelmi kényszer folytán és erőszak folytán is oda lévén kapcsolódva az osztrák hatalomhoz, a szerencsétlen hatalmi egyensúly-

theória minket az osztrák állammal együtt egyenesen belekergetett a német birodalommal való szövetségbe.

És azt fogjuk válaszolni, hogy egész ujabbkori történelmünkön végig, mint egy vörös fonál húzódik az a törekvésünk, *hogy felszabaduljunk a minket szorító béklyók alól* és minden szabadságtörekvésünk, minden forradalmunk, *Rákócziától kezdve Kossuth Lajosig*, ennek a célnak szolgált és hogy minden eszközzel, kéréssel, könyörgéssel, diplomáciával, szolgálatkészséggel törekedtünk a nyugati államok segítségét magunknak biztosítani, de mindig süket fülekre találtunk.

El fogjuk mondani, hogy mi küzdöttünk más nemzetek szabadságáért, de miértünk nem küzdött senki sem. Mi önerőnkkel akartuk biztosítani a Kelet békéjét Európa részére, de Európa minket beleszorított és belekényszerített az osztrák és utóbb a német érdekek jármába.

Viselkedésünk a háboru alatt

És hogyha számon fogják kérni tőlünk *a háboru alatti viselkedésünket*, akkor el fogjuk mondani, hogy ebben a rettenetes háboruban nem volt nemzet, amely a háborut oly kevés gyűlölettel, oly lovagiasan vivta volna meg, mint ahogy azt a mi katonáink tették, akik a kézítusa befejeztével úgy kezelték a sebesült ellenséget, mint a jó barátot.

El fogjuk mondani, hogy nekünk semmit sem vethetnek a szemünkre abból, amivel a német hadsereget vádolják; a mi katonáink hősiességgel, de nem kegyetlenül harcoltak, nem raboltak és nem pusztítottak céltalanul.

És mi fogjuk megkérdezni a kérdezőktől, tudnak-e még egy országot a világon, ahol úgy bántak *a foglyokkal*, mint minálunk, ahol a nép szűkös kenyerét a házába fogadott fogollyal testvériesen megosztotta, ahol oly jó dolguk volt *az internáltaknak*, mint nálunk. És el fogjuk mondani, hogy nálunk az egész háboru alatt minden angol, minden francia, minden olasz, minden bármely nemzetiségű ittrekedt polgár úgy folytathatta az internálás alatt életét, mint annakelőtte, úgy járhatott keresete után, mint előbb, úgy állt a hatóságok védelme alatt, mint bármikor. És semmi egyéb kellemetlensége nem volt, mint hogy hébe-korba az evidencia miatt jelentkeznie kellett.

Magyarország népe tudott róla, hogy minő rettenetes sorsban részesülnek saját fiai, akiket a hadiszerecsé forgandósága szétszórta a világ összes országaiba, oly területekre is, ahol maga az éghajlat elvégezte a gyilkolás rettentő munkáját. Magyarország népe tudta, minő kínok és gyötrelmek, minő nélkülözések és bánalmazások között élnek azok a szerencsétlenek, akiket a háboru kitörésekor a véletlen ott ért a legcivilizáltabb országok területén. Még sem élt retorzióval, még sem szünt meg emberségesen bánni azokkal a legkülönbözőbb fajtájú és indulatu emberekkel, akiket viszont a sors az ő hatalmába juttatott.

Mi ki voltunk téve provokációknak, gunyolódásoknak azért a bánásmódunkért, gyengeségnek, sőt még gyávaságnak is minősítették a mi eljárásunkat. Mi még sem tértünk el egy pillanatra sem attól az emberies rendszertől, amely az egész magyar társadalomban önmagától nyilatkozott meg, minden felsőbb utasítás és irányítás nélkül.

Ma önérzetesen mutathatunk rá, hogy az egész háboru alatt kétségen kívül *Magyarország volt az emberiség oázisa a világon.*

Magyarország – sajnos – nem számíthatja magát a civilizáció élén járó nemzetek közé. Mert a nyugati kultúra védelmezésében folytatott évszázados harcokban kétségtelenül nagyon elmaradt és évszázadok mulasztásait évtizedek alatt pótolni nem lehet.

De ha az a mód, ahogy a magyar társadalom, a magyar nép a háboru alatt a maga humanitárius kötetességeit felfogta és gyakorolta, *nem a legfenköltebb civilizáció és nem a legfenségesebb kultúra*, – akkor ezeknek a fogalmaknak értelmét újra meg kell határozni, mert elvesztették eddigi értelmezésüket. Mert akkor többé fenn nem állanak azok a képzetek, amelyeket az egész művelt emberiség ezekhez a szavakhoz fűzött.

És el fogjuk mondani, hogy mély sajnálatunkra olyan jeleket veszünk észre, melyekből arra lehet következtetni, mintha némely nemzet, főképpen a francia, különös ellenszenvvel viseltetnék a magyarok iránt. *Mintha a magyar nemzetre is ki akarná terjeszteni azt a bosszuálló érzést, melyet a némettel szemben érez.* És hivatkozni fogunk ezzel szemben arra, hogy a háboru egész ideje alatt nem hallatszott hang, amely bántó lehetett volna erre a nálunk mindig a legnagyobb rokonszenvvel kísért nemzetre, amelyet mi soha ellenségnek nem tartottunk, amelyről sajtónk mindig tisztelettel emlékezett meg és amelyről a nagy emberirtó csaták idején a legnagyobb részvétellel emlékeztünk meg amiatt a vérveszteség miatt, mely a francia nemzetet abban az időben sujtotta.

Hogy sirattak el a mi lapjaink minden egyes francia várost, amelyben műemlékek estek áldozatául a gyilkos gránátoknak, – hogy reszkettek *Rheims-ért és Laon-ért*, hogy sirt fel a fájdalom minden egyes francia katedrálisért, minden egyes műemlékéért. Hogy döbrent meg a mi sajtónk, midőn hirt vett arról, hogy Franciaországban a 17 éveseket sorozzák. Mindenütt másutt a világon defaitizmusnak jelentették volna ki ezeket az érzéseket, és a cenzura erejével elnyomták volna őket. Nálunk mindenki természetesnek találta, mert megfeleltek annak a közérzésnek, amelyet még a háboru sem tudott kiirtani az egészséges itéletü és emberies érzésü magyar társadalomból.

Nem volna-e természetes, ha mi most, a magyar nemzet nagy bajában, ezekre a dolgokra hivatkozva, elismerést követelnénk a magyar nép számára, ha viszonzásul a nemzetekre is kötelező hálaérzelmeinkre hivatkoznánk. De mi ezt nem tesszük. Mi nem kérünk a magunk részére semmi különleges elbánást, semmi különös előnyöket, mi nem kérünk hálát azért, amit nem hála reményében, hanem természetünkből kifolyólag, lelkünk belső kényszerének engedve cselekedtünk.

De kérünk igazságot! És kérjük azt, hogy ne terjesszék ki ránk most egyes nemzetek, vagy azok vezető férfiai, azt a gyűlöletet, melyre mi soha okot nem adtunk.

A bosszuállásnak és a gyűlöletnek ránk való kiterjesztése volna ennek az emberiség legféltlenebb vad szenvedélyeit kifakasztott háborunak összes igazságtalanságai között *a legnagyobb igazságtalanság.*

Igazságot kérünk a nemzetektől, Elnök ur! Nemcsak az Ön kiengesztelő elvei alapján, de azon szigorubb elvek alapján is, amelyek szerint: az elkövetett bűnökért büntetés jár, ha egyébért nem, de elrettentés kedvéért, nehogy azokat bármikor valaki ismételni merészelje.

Ezeket a szigorubb elveket fejezte ki ezekben a napokban *Lloyd George ur*, midőn a béke feladatául azt tüzte ki, hogy *az igazságos, szigoruan igazságos, kegyetlenül igazságos legyen.* És midőn azt mondja, hogy ő nem akar a háboru után bosszu-politikát folytatni, de most úgy kell eljárunk, hogyha bárki később abba a kísértésbe jönne, hogy azokat utánozza, akik a világot ebbe a konfliktusba belevitték, – tudják meg, hogy mi várja őket a végén.

Lloyd George-nak ez a szigoru elve nem érvényesülhet, ha a győztes hatalmak egyformán kezelik most, a háboru befejeztével és a békekötésnél azokat a népeket, akik szerintük elkövették a bűnököt és azokat a népeket, akik nyilvánvalóan mentek mindezeketől a bűnöktől. Ha így járnának el a győztes hatalmak, akkor éppen annak az ellenkezőjét érnék el, mint amire Lloyd George törekszik.

Mert azok, akik valaha későbbi időben, ha ilyen örületet emberekről egyáltalában fel lehet tenni, – utánozni akarnák azokat, akik a mostani világhatalomtrófiát csinálták, akkori eszközeik megválogatásában annál kevésbé rettenének vissza bármitől is, mert joggal azt mondhatnák maguknak: teljesen egyre megy, akár így járunk el, akár amúgy; a végén az effektus teljesen egyforma lesz.

Nemzetiségi viszonyaink

És ha kérdőre fognak minket vonni amiatt, amiért velünk szemben a világon a legnagyobb ellenérzést keltették: a mi *nemzetiségi viszonyaink* miatt, akkor azt fogjuk válaszolni, hogy mi évszázadokon keresztül a legjobb viszonyban voltunk az összes országunkban élő más nyelvű és más fajú lakossággal. Hogy szépen, békében egymás mellett és vállvetve védtük meg az országot külellenség ellen. *Hogy mindazok a sérelmek és panaszok, amelyek felhangzanak, az utóbbi évtizedekben nyertek tápot abból a nacionalizmusból, melynek nem mi voltunk egyedüli kultiválói.* Nem fogjuk tagadni, hogy hibák történtek, de rá fogunk utalni, hogy ezek a hibák a feudális és nacionalista rendszer bünei és ugyanazok a hibák, amelyek mindenütt a világon történtek ott, ahol más fajtájú és más nyelvű kisebbségek voltak egy állami keretbe beillesztve. Hivatkozni fogunk arra, hogy midőn *a nemzeti szupremácia korát élte egész Európa*, mi sem tehattünk mást és így ennek behatása alatt nálunk is kiütköztek azok a sérelmek, melyek a nemzeti szupremácia tultengése folytán a más fajtájukat sujtják.

Mindig voltak és vannak áramlatok, amelyek az emberiséget viszik magukkal és ilyen áramlatoktól mi sem maradhattunk mentek.

És rá fogunk mutatni még egy körülményre. Arra, amely közismeretű mindenki előtt, aki történelmünket ismeri és kapcsolatunkat az osztrák császársághoz. Arra, hogy az osztrák dinasztia és annak kormányai a nemzetiségeket használták fel mindig Magyarország szabadságtörekvéseinek letörésére, a nemzetiségeket uszították a magyarság ellen, azok által gyakorolták a *divide et impera* szerencsétlen kormányzati elvét és így teremtettek mesterségesen ellentétet egyes nemzetiségek és a magyarok között.

Nem akarjuk tagadni, hogy a demokrácia fenséges elveinek alkalmazása teljesen új utakra utal minket ezen a téren, de vajjon az angol, a belga, a francia, a lengyel, a német, az orosz nemzetiségi kérdés nincs-e nagyrészt ugyanebben a helyzetben? És rá fogunk utalni arra, hogy a mi különböző nyelvű polgártársaink, tótok, románok, szerbek egyaránt, a háborúba a magyar haza megvédéséért ugyanazzal a lelkesedéssel indultak és ugyanazzal a vitézséggel harcoltak, mint a fajmagyarság – ezzel a legjobb bizonyítékát szolgáltatván az összetartozandóság érzésének.

Ebben az érzésben bizva, ennek erejéről meggyőződve, tiszta lelkiismerettel és nyugodt bizakodással nézünk elébe annak, hogy azok a mi más anyanyelvű (nemzetiségi) polgártársaink, akiknek némelyek elszakadási szándékokat imputálnak, – amikor rákerül a sor, *hogy önrendelkezési jogukat gyakorolhassák*, – akár képviseleti úton, akár egy loyálisan keresztülvitt *népszavazás* (plebiscitum) útján, (természetesen nem szuronyok fedezete alatt, mint ahogy ma vannak), amikor teljesen szabad akarattal fognak dönthetni saját sorsukról, – félreérthetetlenül ki fogják fejezni azt az akaratukat, hogy Magyarország kötelékében benn akarnak maradni és a magyarországi államköteléken belül akarják gyakorolni autonóm jogaikat és akarják élvezni legteljesebb szabadságukat.

És rá fogunk utalni arra, ami e pillanatban a legnagyobb fénnnyel rávilágít a magyarság eszmevilágára: arra, hogy *Kossuth Lajos* ezelőtt 61 évvel 1857 január 7-én, éppen Elnök ur székhelyén, *Washingtonban*, az amerikai szenátus lakomáján elmondott beszédében, amelyben eszméit fejtegette Amerika befolyásáról Európa jövőjére és az Emberiség sorsára, – a következő nagyjelentőségű kijelentéseket tette ebben a tárgyban:

„Az önök elvei végre meg fogják hódítani a világot, mert szabadságuk, jólétük, biztonságuk dicsőséges példája fölébreszti az Emberiségnek öntudatát dicső rendeltetéséről.

A lecke, melyet Önök az emberi nemnek adnak, nem lesz elveszve. Az államjog tisztelete Amerika szövetséges kormányában és egyes államaiban tanulságos példája lesz az általános türelem, az egymásiránti elismerés és igazság tekintetében a jövő államainak s köztársaságainak Európában.

Ezen alapon fognak megszűnni a nyelv-nemzetiségek kártékony vitái, melyeket az álnok despotizmus Európában növel, hogy a szabadságot öljék el. A kisebb államok biztosságukat fogják találni a föderatív szövetkezés elvében, midőn megtartják nemzeti szabadságukat az önkormányzatban, a nagyobb államok pedig, lemondván a centralizáció elvéről, nem lesznek többé az uzurpációk vérmezeje s rossz emberek nagyravágásának eszköze.

Municipális institúciók biztosítják a hatalmi elemek kifejtését: a szabadság, mely ezelőtt elvont politikai teória volt, behozatik a municipális önkormányzat által minden ház tűzhelyére s a részek jólétéből s meglegedéséből jólét, béke és biztosság háramlik az egész államra.

Valóban nemes öröme lesz e nagy köztársaságnak, midőn érezheti, hogy dicső példájának erkölcsi befolyása eredményezte az emberi nem sorsának ily szerencsés kifejlését – részemről legalább semmiképp sem kételkedem e példának ily következményeiről előbb vagy utóbb.”

Nem tüneményes jelentőségű dolog-e, hogy *Kossuth Lajos* ezeket a szavakat annak az országnak kormányzó fővárosában mondta el, amelyből Ön most elindult, hogy megvalósítsa Amerikának eszmei és erkölcsi befolyását az emberiség sorsára. *És nem döntő jelentőségű momentum-e az, hogy Magyarország ma, midőn Kossuth politikája megvalósul, midőn visszanyeri önállóságát és függetlenségét, világtörténelmi konstellációk folytán abba a helyzetbe jut, hogy az ő nézeteit a nyelvnemzetiségek ügyében a legteljesebb mértékben megvalósítani képes és erre teljes mértékben el van határozva.*

A magyarok és a csehek

És ha azt találnák nekünk mondani: *Lássátok, magyarok, mi nem tudjuk azt megérteni, hogy miért vagytok annyira felháborodva a csehek akciója ellen, hiszen ők csak ugyanazt csinálják, amit ti 1848-ban csináltatok – akkor ez ellen a legkomolyabban tiltakozni fogunk, és ki fogjuk jelenteni a következőket:*

Mi 1848-ban a magunk szabadságának és függetlenségének kivívása érdekében szállottunk sikra az osztrák zsarnoksággal és osztrák szoldateszkával szemben. Mi a magunk küzdelmét becsületes és nyílt fegyverekkel vívtuk meg. De nem jutott eszünkbe más államok területét elhódítani akarni és e célból az ottani lakosságot fellázítani. Mi megvédtük a *magunkét, de nem kívántuk meg a másét.* Mi nyílt színen és nyílt fegyverekkel küzdöttünk a magunk

önállósága, a magunk nemzeti élete érdekében és nem titkos konventikulomokban, alattomos konspirációkkal a szomszéd állam gyengítése céljából.

És arra fogunk hivatkozni, hogy ebben a küzdelmünkben nem volt hűségesebb osztályos-társunk, nem volt lelkesebb támogatónk, mint éppen az a felvidéki tót nép, amelyet most a csehek tőlünk el akarnak hódítani.

És be fogjuk bizonyítani, hogy a cseh nemzet képviselői teljesen félrevezetik a világot, midőn a tótokkal való fajrokonságra alapítják igényeiket, mert a magyarországi tót népnek sem eredetére, sem fajiságára, sem nyelvére, sem vallására, sem foglalkozására, sem szokásaira nézve semmiféle köze a cseh néphez nincsen. Attól teljesen és minden tekintetben elüt és azzal soha semminemű kapcsolatban nem volt.

És rá fogunk utalni arra, hogy ez a nép velünk történelmünk folyamán történelmileg teljesen összeforrott és soha semmiben nem szűnt meg magát a magyarsággal teljesen egybeolvadottnak tekinteni, sőt a magyarsággal együtt a csehek ellen küzdeni. Mert volt erre is alkalom. Nem is olyan régen.

Mert amidőn 1849-ben az osztrák császárság a cári hatalom segítségével a magyar szabadságharcot leverte és a maga abszolutisztikus kormányrendszerét Magyarországra kiterjesztette, majdnem kizárólag csehek voltak azok, akik az osztrák hatalom által inaugurált elnyomás szolgálatára *vállalkoztak és csehek voltak azok, akik a hatalom iránti legalázatosabb szervilizmussal Magyarország germanizálásának munkáját végezték másfél évtizeden át.*

Ez ellen a nemzetrontó és nemzetirtó munka ellen hűséges támogatónk volt hazánk északlakta vidékeinek tót lakossága, amely velünk együtt szenvedte át az abszolutizmus összes keserveit, de soha meg nem tört és soha meg nem adta magát. És mindezek a dolgok bizonyítani fogják, hogy ez a nép mindig hiven ragaszkodott Magyarországhoz, a magyarokkal való közösségben kereste és találta boldogulását és soha még közel sem fért hozzá az elszakadás gondolata.

És ki fog derülni mindezekből, hogy *lelkiismeretlen és embertelen munkát végeznek azok, akik akár egy tehetetlen és kapzsi imperializmus, akár saját önző anyagi céljaik és saját személyi érvényesülésük érdekében ezt a csendes és meglegedett népet ki akarják ragadni a maga nyugalmaiból, azzal a be nem vallott, de egészen világos és kétségbevonhatatlan célzattal, hogy a jóformán kizárólag földműveléssel foglalkozó és ebben kielégülést találó népet a nagy fejlettségű csehországi iparvállalatok minél olcsóbb munkás-proletárjaivá süllyesszék alá.*

És végül rá fogunk utalni arra is – és ezt tőlünk senki rossz néven nem fogja vehetni – hogy mi magyarok etikai felfogásunk, politikai irányzatunk és eljárásunk tekintetében mennyire különbözünk a csehektől. Ők egy példátlan világpolitikai helyzetet felhasználva, a nagyhatalmak kegyeiben sütkérezve, nem érik be azzal, hogy azokért a szolgálatokért, amelyeket a nyugati hatalmak katonai operációinak tettek, *most végre megvalósíthatják régi vágyódásukat és megalkothatják az önálló cseh államot.* Hanem a szituációnak minden kényességét felhasználva, a velük szemben jóindulatu hatalmakat mértéktelen követeléseikkel mintegy a falhoz szorítják. Minket, kik tegnap még sorsuk osztályosai voltunk, nagy bajunkban gazdaságilag, amennyire tőlük telik, megnyomorítanak és szinte kapitulációra akarnak szorítani. A határok elzárásával, az élethez szükséges legfontosabb anyagok visszatartásával vagy jogtalan követeléseik teljesítésére akarnak minket birni, vagy az eljárásuk által felidézendő anarchia zavarosában akarnak célhoz jutni.

Igy járnak el ők. Mi ellenben úgy járunk el, hogy amidőn az osztrák császár nagy megpróbáltatásai közepette, egy veszteséges háboru kellő közepén a magyarokhoz fordult és azokkal békét akart kötni és kérte tőlük feltételeik közlését, akkor a magyar szellemnek és a magyar gondolkodásnak, a magyar jellemnek és a magyar érzésnek legtipikusabb megtestesülése:

Deák Ferenc azt válaszolta az osztrák császárnak, hogy mi előbb bajaiból ki fogjuk őt segíteni és a feltételekről azután fogunk tárgyalni. *Mert magyar ember bajban levő emberrel nem alkuszik.* És midőn azután rákerült a sor a tárgyalásra és kilátásunk volt az alkotmányosság visszaállítására, feltételeink között az első helyet az foglalta el, hogy kikötöttük az osztrák örökös tartományok részére is a teljes alkotmányosságot.

Igy jártunk el mi magyarok 1867-ben és így hálálják meg ezt nekünk a csehek 1918-ban.

És azok, akik ezekről a dolgokról értesülni fognak, tisztában lesznek azzal, hogy melyik a két eljárás közül a *fair dealing*.

*

Meg vagyunk győződve arról, hogy Elnök ur, aki a legfelségesebb emberiesség hangját ütötte meg összes kijelentéseiben – ezekben az érzésekben, amiket a szerző fentiekben kifejezni törekedett, a mi oldalunkon fog állani. És velünk fog együttérezni akkor is, amidőn a csehekkel szemben való legteljesebb jóindulattal a következő gondolatoknak adunk kifejezést.

Azt kellene hinni, hogy midőn egy nemzet ily komoly dologhoz lát hozzá, régi álmának megvalósításához, önálló állami életének megalapozásához, szándékai komolyságát *őszinte szinvallással* jelenti be és tartózkodik attól, hogy az ügyhöz nem méltó taktikázással a hazard kalandorkodás benyomását keltse.

Azt kellene hinni, hogy midőn államalkotó tevékenységének első, még tétova, bizonytalan lépéseit megteszi, már saját érdekében is úgy jár el, hogy mindenekelőtt közvetlen szomszédai jóindulatát siet magának biztosítani, mert erre a jószomszédságra van legelső sorban szüksége.

A magyar nép, mely a maga részéről a szomszédi jó viszony előnyét és értékét meg tudja becsülni, a szomszéd cseh nemzetnek államalapítási nagy munkájában bizonyára értékes szolgáltatásokat tehet, ha mint őszinte jó barát jelentkezik s nem mint alattomos ellenség.

És ez a jó barátság, a kölcsönös politikai és gazdasági érdekek harmónikus kiegyenlítése és kölcsönös támogatása és biztosítása, minden bizonnyal szilárdabb alapja lesz az új állam fennmaradásának, mint területhódítási igényeinek forszírozása, melynek csak gondolata is örök Érisz almája lesz a két ország között.

Azt kellene hinni, hogy midőn a sors oly különös kegyébe fogadta a cseh nemzetet, hogy évszázados aspirációinak megvalósítását lehetővé teszi, akkor megdobban benne a lelkiismeret és nem ököllet és buzogánnyal, hanem szeretettel és barátsággal fogja megközelíteni azt a népet, melynek soraiból sok százezer ember amiatt került fogságba és amiatt pusztult el, mert a cseh katonák tekintet nélkül velük egy sorban küzdő társaik sorsára, átpártoltak az ellenséghez. Mert ami a győzelmes entente-államok szemében a csehek érdeme, amiért azok részéről elismerésre tarthatnak számot, az a magyar anyák szemében örökös gyász oka, amelyért engesztelődés jár, – jár annál is inkább, mert a csehek mai előnyös helyzetüket ennek a százezernyi magyar halálnak köszönhetik.

A cseh igények

Hát lehet-e csodálkozni ezután azon, hogy keserüséggel és aggodalommal nézzük azokat a dolgokat, amiket a csehek velünk szemben elkövetnek.

Hiszen a mai helyzetet nézve nem az angolok és nem a franciák és nem az olaszok és nem a többi nemzetek a mi ellenségeink, nem azok, akikkel mint háborus ellenfelekkel állottunk szemben, hanem a csehek, azok, akik tegnap még egy államközösségben éltek velünk.

Hiszen ők azok, akik tele lármázzák a világot, teleszórják a világsajtót ellenünk irányított tendenciózus közleményekkel; ők azok, akik elismerésre méltó ügyeskedéssel idejekorán kiküldték egyes exponenseiket az entente főbb városaiba és ott hangulatot csináltak ellenünk; ők azok, akik az érdeklődésnek azt a mérsékelt fokát, amelyet a nyugati nagy államok vezető politikusai a keleti országok részére fenntartottak, a maguk részére lefoglalták. Ők azok, akik azóta is és most különösen megakadályoznak minket abban, hogy a magunk szavát is hallassuk és a magunk érdekeit megóvhassuk.

Jól tudják ők, hogy miért.

Abban a percben, amint a magyar nemzet hivatott tényezőinek módjában van az illetékes egyéniségek előtt a magyar álláspontot képviselni, abban a percben összedül az az egész kártyavár, amelyet ők a történeti, etnográfiai és a gazdasági tényeknek teljes elferdítésével megkonstruáltak.

De összedül más is.

A bizalom a cseh nemzet jóhiszeműségében és megbízhatóságában. Európa látni fogja akkor, hogy a csehek a háboru folyamán nem azt a szerepet játszották, amelyet most magukra öltenek. Ők kétkulacosok voltak, ők két vasat tartottak a tűzben.

Mikor a cseh ezredek közül kisebb-nagyobb csoportok kezdtek az oroszokhoz átszállingózni és ezen a közvélemény felzúdult, akkor azt mondták, hogy ezek szórványos esetek és ezekből nem lehet a cseh nemzet loyálisára hátrányos következtetéseket vonni le. Akkor arra hivatkoztak, hogy hiszen az ő embereik töltik be a legmagasabb állásokat a vezérkarban. Az ő embereikből való a tábornokok többsége és nekik köszönhető minden elért katonai siker.

Mikor gyakoriabbak lettek azok az esetek, midőn egész ezredek pártoltak át és a Monarchia hadseregére katasztrofális helyzetek állottak be, még akkor is mindenütt, ahol ezek az események szóbajöttek, így különösen az osztrák urak házában és különösen az uralkodó környezetében a legvehemensebben tiltakoztak az általánosítás ellen és a cseh nemzet hűségének meggyanusítása ellen.

Mikor azután a középhatalmak kimerülésének kétségtelen jelei kezdtek mutatkozni, körülbelül 1917 nyarán, akkor beismerték a cseh brigádokat és nyíltan fellépett a Párisban székelő cseh-bizottság és bejelentette a maga létét.

Ahogy a csehek eljárak, az lehet okos és előrelátó, *az mindenestre hasznos*, de nem olyasvalami, amivel dicsekedni kell. És nem olyasvalami, amivel bizalmat lehet gerjeszteni.

Mert micsoda morál van abban, hogy idehaza a mellüket verik és az ifju fejedelemmel szemben és a nagy nyilvánosság előtt magukat a Monarchia megbízható támaszainak jelentik ki és azalatt odakinn az ő exponensükkel, *dr. Beneš*-sel megiratják a *Bohemia's Case for Independence* című könyvet, melyben viszont az entente érdekében foganatosított eljárásukat helyezik kellő világitásba.

Ez a könyv egy oly fejezetet foglal magában, amely páratlan az egész világirodalomban. Sem az ókori, sem az ujkori irodalomban ilyen nem fordul elő. Egy fejezet, amelyben pragmatikus következetességgel felsorolja a szerző mindazt, amit az ő nemzete a saját alkotmányos felsősége ellen elkövetett. Felsorolja azokat az ezredek, amelyek megtagadták az engedelmességet, azokat, amelyek átpártoltak az ellenséghez, azokat, amelyek lerakták a fegyvert, azokat, amelyek belsőleg megbontották a fegyelmet és dezorganizálták a hadsereget. És mindezekből azt a következtetést vonja le, hogy ennek az eljárásnak köszönhető az entente győzelme a középhatalmak felett.

Bár nem tagadható, hogy mindezek a dolgok tényleg nagy hasznára voltak az entente katonai operációinak és hogy ezekkel a dolgokkal a csehek jogot szereztek arra, hogy számlájukat benyujthassák és annak kiegyenlítését kérik, *de nem szereztek arra jogot, hogy őket az asztalfőn a diszhelyre ültessék.*

Pedig ők ezt akarják. És nem érik be azzal az értékes árral, amelyet nekik bizonyára kilátásba helyeztek, saját országuk függetlenségével és az entente értékes barátságával. Ők ennél még többet akarnak.

Azt akarják, hogy az őket pártoló nagy nemzetek megbizzanak bennük, szavahihetőnek tartsák őket és szinte őket tegyék meg a maguk bizalmi exponensének a keleten.

Mi azt hisszük, hogy a csehek kívánsága teljesítésének két nagy akadálya van. *Egy morális és egy tárgyi akadály.*

A *morális akadályt* Elnök urnál jobban senki sem fogja értékelni, mert hiszen Elnök ur volt az, aki a legmagasabb jogelvek és a legfőbb igazság érdekében szállt sikra a háborúnak első stádiumaiban. Csak most tudtuk meg a közzétett okmányokból, hogy ahhoz, hogy magában a háboruban részt vegyen, nagyban hozzájárult az a valóban érthetetlen és megfoghatatlan körülmény, hogy a német kormány jelentős órában az Ön jóhiszeműségével visszaélt.

Minden, ami az Elnök ur tevékenységét e háboru egész során irányította, a becsület, a szerződések loyális megtartásának, a fogadalmak szentségének magasztos szempontjaitól volt vezéreltetve.

Ezek mellett a szempontok mellett nehéz volna honorálni a cseh bizalmi aspirációt. Csak aki hű, nyílt és őszinte, ahhoz lehet feltétlen bizalmam. Aki nem ilyen, annak elfogadom, ha hasznomra van, politikai szolgálatait, de bizalmamat nem ruházom rá.

A hűség, a nyíltság és őszinteség, a becsületességnek ezek az alapfogalmi áldozatokkal és veszteségekkel is járnak a népek életében is, de végül mégis csak kiküzdik maguknak az elismerést és ez elismerés révén lesz a tegnapi ellenségből a holnapi jóbarát.

Ebben bizik a magyar nemzet is, amely nem tudott lemondani a becsületről, a nyíltságról, az őszinteségről.

A *tárgyi akadály*, mely a csehek túlzott aspirációit nézetünk szerint keresztülvihetlenné teszi, a politikai helyzet hibás felismerésében leli okát.

Dr. Beneš említett művében Csehországot állítja oda, mint Európa biztonságának, Anglia uralmának egyetlen eszközét. Csak ez teheti lehetlenné a német hegemoniát, ez akadályozza meg a német összeköttetést Hamburgtól Bagdadig, csak ez biztosítja Franciaországnak gazdag kolóniáinak birtokát, csak ez óvja meg Olaszországnak hegemoniáját az Adrián, csak ez szerzi meg a nyugalmat Közép-Európa elnyomott nemzeteinek, mert csak ez a független Bohémia, a nagy cseh-szlovák állam, közvetlen kapcsolatba hozva a Jugoszláv-állammal, fogja valósággá tenni Németország bekerítését és lehetlenné a *Drang nach Osten*-nak megvalósítását.

Mindezeknek előfeltétele Beneš szerint Magyarország megcsonkítása, a felső vármegyéknek Csehországhoz való csatolása, mert szerinte feltétlenül bizonyos, hogy egy erős Magyarország ujjal csatlakozni fog a nagy germán fajhoz és megismétlődik Európa katasztrófája.

Kell-e bizonyítani, hogy mily hamis beállítású ez a kép. Hiszen világos dolog, – mert sok száz éves történelem tanuskodik mellette, – hogy Magyarország az európai államok akaratából volt része az Osztrák-Magyar Monarchiának és révén szövetségese a német birodalomnak. Amint ez az akarat megszűnik, amint Magyarország felszabadul a kényszer alól, amint kifejtheti teljes önállóságát és függetlenségét, amint a népek szövetsége Magyarországot is megbizto-

sítja a maga határaiban és távol tartja tőle az orosz invázió veszedelmét, abban a pillanatban éppen Magyarország az az igazán hivatott tényező, amely kelet felé a germán expansiónak természetes akadály.

De missiója evvel nem merül ki.

Mert a nyugati államokra nézve nemcsak germán veszedelem van, hanem van egy ezzel egyenrangú veszedelem: *a szláv túlsúly veszedelme*. És ennek a veszedelemnek egyedüli természetes gátja a társtalan, a rokontalan, a magában álló Magyarország, ha a nyugati hatalmak megbízzák ezzel a szereppel, amelyre hivatva van a természettől, amelyet felismert már Kossuth Lajos és amelyet kijelölt neki a háború.

Eddig az volt az európai politika és az egyensúly-teória egyik alapvető tétele: Az Osztrák-Magyar Monarchia oly fontos eleme a kontinens békéjének, hogy ha nem volna már meg, meg kellene teremteni ezt a Monarchiát. A magyarok híven teljesítették kötelességüket, rájuk rótt missiójukat ebben a politikai keretben. *Ha most más a konstelláció, ha más elemekből kell kialakítani az európai béke biztosítékait, ha most más európai missziót bíznak rájuk, a magyarok azt is híven fogják teljesíteni, mert ők nem tudnak mások, csak hivek lenni, ők nem tudnak alakoskodni, ők nem tudják hitüket és meggyőződésüket áruba bocsátani, ők magyarok és nem szlávok, ők nem tudnak háládatlanok lenni.*

A közép-európai probléma új feladatokat ró mindenkire. Magyarországra azt a feladatot rója, hogy a legtarkább népegyveleg közepette biztosítsa Európa keletének békéjét, rendjét és nyugalalmát.

Magyarország multja biztosíték a mellett, hogy ennek az országnak népe mai alkatában bír azzal az energiával, azzal a politikai érettséggel, bír azzal az erkölcsi erővel, mely e feladat teljesítéséhez multhatatlanul szükséges.

A román igények

És ha azt fogják elibénk tártani, hogy *a románok ősi jogon tartanak számot Erdélyre*, akkor egyszerűen rá fogunk megint utalni a történelemre, és be fogjuk bizonyítani kétségtelen adatokkal azt, hogy az akkori oláhok a magyarság honfoglalása után mintegy 300 évvel, a 12-ik században kezdtek kis rajokban beszivárogni Erdélybe és hogy ez a beszivárgás egészen a 19-ik századig tartott. És be fogjuk igazolni, hogy az oláh nép a romániai földesurak, a gazdag bojárok és bérlők nyomása alól menekült el és keresett vendégszeretetet és megtelepülési lehetőséget a szomszédos Erdély földjén és a magyar határvármegyékben. Ott ők nyugalomra találtak és jóléthez jutottak. Békében éltek az ottani magyarokkal, székelyekkel, németekkel mindaddig, amíg saját fajtájukból kiemelkedett emberek nacionalista jelszavak hangoztatásával a maguk részére nem keresték a nagyobb érvényesülés és vagyonosodás lehetőségeit, saját fajrokonai rovására, saját fajtájabelieknek nyuzása és sanyargatása révén; mert a román agitációnak legnagyobb részét ez az alapindoka, és nem azok a kétségtelen közigazgatási atrocitások, amelyeknek románok, magyarok egyaránt áldozatai voltak és amelyeken segíteni románoknak, magyaroknak egyaránt érdekük és kötelességük.

És ha nem is vesszük tagadásba egyes román hazafiak önzetlen szeretetét saját népük iránt, azt senki nem fogja állithatni, hogy a román nép boldogulási feltétele az, hogy egy magasabb kulturájú népközösségből egy alacsonyabb kulturájú népközösségbe jusson. És könnyű dolgunk lesz kétségtelen adatokkal bebizonyítanunk azt, hogy *a román nemzetiségű politikusok mindig a legesélyesebben tiltakoztak mindennemű irredentizmus ellen*, és legmesszebbmenő nemzeti aspirációjukból is a multban is, a háború folyamán is teljesen kikapcsolták az

elszakadásnak még gondolatát is. Erre vonatkozó önkéntes és ünnepélyes nyilatkozataik feles számmal állanak rendelkezésre.

Ezek közül csak egyre akarunk e helyütt hivatkozni. Arra a nyilatkozatra, amelynek illetékeségét az entente-államok semmiképpen kétségbe nem vonhatják, mert attól a férfiutól származik, aki élén áll annak a román nemzeti komité-nak amely az imént közzétett proklamációjában a 26 vármegye elszakadásának igényével lépett fel. Ez a férfiú, *dr. Pop Csicsó István*, a magyarországi román nemzetiségi párt szószólója, a magyar képviselőháznak abban az ülésében, amelyben bejelentették a román hadüzenetet, a következőket mondotta: „Mély megdöbbenéssel értesültünk a hadüzenetről, mely az ellen a Monarchia ellen irányult, amelyben több millió román *örvendetes fejlődésben élt.*” – „Egy évezreden át *testvéri egyetértésben élt* a magyarországi román nép a magyarsággal. – Azzal együtt védte hazáját minden külső ellenség ellen. – A jelenlegi háboru folyamán is hősiességét tanubizonyosságot tettek a román nemzetiségű katonák a trónhoz és a hazához való hűségükről.” – „A magyarországi román nép *hűsége* a trónhoz és a házhoz *törhetetlen.*” – „A román nép vérével és vagyonával és tőle telhető minden áldozattal *meg fogja védeni magyar hazáját, bármi ellenség ellen.*”

Igy nyilatkozott ez a klasszikus koronatanu alig két évvel ezelőtt ugyanannak a román nemzetiségi pártnak nevében – amely párt most el akarja Európával hitetni, hogy célja sohasem volt más, mint felszabadulni a magyar zsarnokság alól.

A két nyilatkozat közül vagy az egyik, vagy a másik hamis és valótlan. Ezért hitelt adni egyiknek sem lehet.

De hiszen egészen természetellenes is lett volna, hogy magyarországi román férfiak ilyen lehetetlen, képtelen és teljesíthetetlen kívánsággal foglalkozzanak, amely a maga természetellenességében már magában foglalja végzetét. Ha ma román imperialisztikus tendenciáknak behatása alatt mégis vannak, akik a 26 magyar vármegyére vonatkozó monstruózus igényt bejelentik, akkor mi ezekkel szembe szegezzük Elnök ur elveit és emlékezetükbe idézzük az 1918 július 4-iki beszédében foglalt 4 pontnak másodikát, mely ezt a kérdést véglegesen el is dönti. Nem az ő javukra, hanem a mi javunkra.

Mert a románok által igényelt 26 vármegye 6,841.379 lakosa közül 3,902.178 lakos nem román nemzetiségű, ezek között 2,429.446 magyar mellett körülbelül másfél millió német, tót, rutén, horvát, szerb és egyéb nemzetiségű lakosság foglaltatik. Már most, miután a szóbanforgó 2. pont a területi és szuverenitási kérdés szabályozását a közvetlenül érintett nép szabad akaratától teszi függővé, önként adódik, hogy a román aspirációk részére akkor sem teremthető meg népszavazás útján még egy megközelítő többségi akaratnyilvánítás sem, ha feltennők, hogy az összes románok a román imperialisztikus igény mellett adják le szavazatukat. Még ebben az esetben is egy millióval több szavazata van a magyar államhoz való tartozás szempontjának, a magyar állami integritás álláspontjának.

Miután azonban a viszonyokkal ismerős tényezők kétségtelennek tartják, hogy magának a román anyanyelvű lakosságnak túlnyomó része is a magyar állam kötelékében akar bennmaradni, a román aspirációk hangos szószólói valóban csak számba nem jövő szavazat-mennyiségre számíthatnak.

Egyébként a kérdés teljes megvilágítása céljából fel kell hívni az európai államok figyelmét arra is, hogy a román királyság minő könnyelműséggel kezeli ezt a kérdést. Ahhoz, hogy ebben a mostani korszakban, midőn a világ minden tragikumája jóformán abból keletkezett, hogy természeti és történelmi folyamatok folytán nem minden nemzet által alkotott állam bir egységes fajú és egységes nyelvű néppel, akkor előáll a szerencsés Románia és magába akar olvasztani mintegy 4 milliónyi kevert nemzetiségű népet, akkor *a boldog román Románia egységes nemzeti államból át akar alakulni egy vegyes nyelvű és népi nemzetiségi állammá.*

Valóban azt lehet mondani, hogy akik a román állam nevében ezeket a rájuk elsősorban végzetes törekvéseket táplálják, több vaksággal vannak megverve, mint tisztánlátó értelemmel megáldva.

A jugoszláv igények

És midőn sor fog kerülni azoknak az ügyeknek megbeszélésére, amelyek a *Jugoszláv-állam* megalapítását illetik, és amelyek Magyarországot annyiban érdeklik, amennyiben ezen állam kötelékébe óhajt belépni az eddig a magyar szent korona kötelékébe tartozott Horvát-, Szlavon- és Dalmátország, – akkor hivatkozni fogunk arra, hogy mi ennek a kérdésnek elrendezésével is változatlanul és következetesen a wilsoni elvek alapján állunk.

Elnök ur kijelentette, hogy mindenkinek meg kell hoznia a maga áldozatát az Ön elvei teljes komplexumának megvalósítása és ezzel a világbéke és a népszövetség megteremtéséért.

Mi ime, meghozzuk a magunk áldozatát. Mi lemondanánk a velünk évszázadok óta állami közösségben élő Horvát-Szlavonországról és a minket közjogunk értelmében megillető Dalmáciáról, ha ezeknek az országoknak lakossága boldogulását a jövőben inkább reméli elérni egy más államalakulatban. És lemondanánk azért, mert ezeknek az országoknak népe a maga összességében tényleg szláv, és mivel e lemondásunk által nem következik be más nemzetiségű és nyelvű nagy népcsoportoknak sérelme.

Lemondanánk dacára annak, hogy nem vagyunk megnyugtatta aziránt, hogy Horvát-Szlavonország népességének szolgálatot teszünk azáltal, ha a velünk való állami közösség felbontását megkönnyítjük. A horvátok soha sem fejezték ki kívánságukat a magyar államtól való elszakadásra. Sok félreértés és baj fordult elő az idők folyamán, de odáig ők soha sem jutottak.

Midőn néhány évvel ezelőtt Zágrábban lefolytatták azt a nevezetes hazaárulási pert, amelynek egynémelyik jelensége az osztrák politikai világ egyik kitünőségét, *Masaryk* tanárt, az új cseh köztársaság elnökét arra indította, hogy a viszonyok tanulmányozása végett elmenjen Zágrába, ő az összes körülmények megvizsgálása után ez ügyben tartott nevezetes beszédeiben arra a vég-konklúzióra jut, hogy:

„Magyarország, Horvátország, Szlavónia területén és azon a területen, ahol a szlovénok laknak, szerb, illetőleg szerb-horvát irredenta nincs és soha sem volt.”

Mi őszintén sajnáljuk, hogy a sok száz éves államkapcsolat megszűnik, sajnáljuk különösen a horvátokra való tekintettel, mert kétségtelennek látjuk, hogy az új alakulásban sokkal kisebb autonómiával fognak birni, mint a Magyarországgal való kapcsolatban, mert látják, hogy ők Jugoszláviában voltaképpen csak II-od osztályu polgárok lesznek (– amint hogy a magyarországi tótok a csehek mellett csak II-od osztályu tótok lennének –) de hát ha az ő akaratuk őket a délszláv állam karjaiba viszi és ők beérik ezzel a szereppel, amely nekik ott kijut – ez az ő dolguk. Mi elhatározásukat a wilsoni elvek alapján teljesen respektáljuk és abból magunkra nézve levonjuk a konzekvenciákat.

A Magyarországhoz tartozó kapcsolt részek közül csak *Fiume városára* tartjuk fenn igényünket, mely mint *corpus separatum* illeszkedett be a magyar szent korona országai közé, még pedig ugyancsak az Ön elvei alapján, amelyek elismerik minden országnak jogát a tengerre való szabad kimenetelhez.

És midőn így az összes nemzetek között mi vagyunk az elsők, akik a területátengedések tekintetében is levonjuk a végső konzekvenciákat az Ön elveiből, természetesen a délszláv állam megalapítása körül a szorosán vett Magyarországgal szemben megnyilatkozó annektáló

tendenciák ellen is fel kell emelnünk tiltakozó szavunkat, ugyancsak az Ön elvei alapján, ugyanazzal az indokolással, amely minket a román tendenciák elbirálása tekintetében vezérel.

Jugoszlávia név alatt megalakuló új állam hazánk területéből 33.728 négyzet km.-t igényel, amelynek összlakossága 2,371.236. Ezek közül 427.801 szerb és 98.820 horvát, összesen 526.121 oly lakos foglaltatik, amelyhez szigorú nemzetiségi alapon ez az állam jogot formálhatna. Azonban 1,844.617 magyar, német, tót, román, ruthén és egyéb nemzetiségű lakos. Maguknak a magyaroknak száma 778.308-at, maguknak a németeknek száma 635.052-t tesz ki, úgy hogy már ezeknek bármelyike is erősen túlszárnyalja a szerb-horvát lakosság számát, melyet egyébként mint menekültet fogadtunk be erre a földterületre. Hogy volna összeegyeztethető az Ön elveivel, az igazsággal, a józan ésszel, a nyugalom és a béke érdekeivel, hogy a lakosságnak 22.2%-a érdekében 77.8% idegen imperium alatt éljen.

Mínt hogy azok, akik távol ettől az országtól, annak közelebbi gazdasági körülményeit nem ismerhetik behatóan, legyen szabad a szerb-horvát igény lélektani megmagyarázásául itt azt közölnöm, hogy az a terület, amelyre Jugoszlávia igényét bejelentette, Magyarország legtermékenyebb területe. Ha semmit sem tudnak rólunk a külföldön, azt az egyet tudják, hogy az Európa búzatermő földjei közül a legelső helyet foglalja el.

Azok a vármegyék, amelyeket Jugoszlávia bekebelezni óhajtana, alkotják a magyar Kánaánt és ez teszi világossá, hogy Jugoszlávia nem nemzetiségi alapon óhajt ennek az országrésznek birtokába jutni, hanem azon az alapon, hogy más állam világos hátrányára az erőszak és a hatalom útján őt legtávolabbról sem megillető jogtalan előnyökhöz jusson.

Jugoszlávia e kívánsága merőben ellenkezik az Elnök ur által kifejezett azzal az elvvel, hogy nem szabad egyes nemzeteknek kedvezni és másokat megkárosítani és így semmi kétség sem férhet hozzá, hogy ez a kérdés a békekonferencián még tárgyalásra sem kerülhet. Mert ez nem a nemzetek igazságos elhelyezkedésének kérdése az önrendelkezési jog alapján, hanem ez egyszerűen az erőszakos országrablás kérdése, amelyet az Ön pontjai ab ovo kizárnak.

Európa a magyarok régi adósa

És végül még egyet fogunk megmondani, azt, hogy *a civilizált Európa nekünk régi adóssunk és most van itt az ideje, hogy régi tartozását velünk szemben kiegyenlítse.*

Minden szerénysége mellett is az a meggyőződése a magyar nemzetnek, hogy neki Európával szemben jogos igénye van arra, hogy az lerója most évszázados tartozását, mert Magyarország várja-várja évtizedek és évszázadok óta az elismerést azokért a szolgálatokért, amelyeket az európai civilizációnak tett, midőn a török és tatár barbár betöréseket saját testével felfogva – megmentette a nyugati kulturát.

Ezeket a szolgálatokat ékes szavakban mindig elismerte az európai történelem és soha kétségbe nem vonta senki, csak legujabban, a győzelem mámorában és elvakultságában tettek egyesek kísérletet arra, hogy annak a szerepnek dicsőségét, mely Magyarországot illeti meg, egy más nemzetre hárítsák át.

Szemben ezzel a törekvéssel, abban a helyzetben vagyok, hogy ha egyáltalában bizonyításra szükség volna, egy oly férfiú tanúságtételére hivatkozhatom, aki ezt a kérdést amerikai szemmel nézte, Rooseveltre, aki magyarországi látogatása alkalmával 1910 április hó 18-án a magyar képviselőház kupolacsarnokában a következőket mondotta:

„Én nemcsak tisztelem Magyarországot és nemcsak szimpatizálok vele, hanem bámulója vagyok, mert tudom, hogy Magyarország történetében számtalan olyan tanítás van szá-

munkra és minden más nemzet számára, amelyeket megtanulnunk érdemes. Megtanulhatjuk a bátorság leckéjét, megtanulhatjuk a vas elhatározás és kitartás leckéjét Uraim! *Az egész civilizált világ adósa Magyarországnak az ő multjájért. Amikor Amerika még Európa méhében volt, Magyarország volt az a tényező, amely meggátolta a barbarizmus terjedését és amely a civilizált világ biztosságát őrizte.*

Az Önök őseié az érdem, hogy azokat a támadásokat visszaverték, amelyek a nyugati kultúra ellen a barbarizmus világából intéztettek, mert az Önök őseinek teste állította meg a barbarizmus haladását. Washington népe a nagy nyugati haemisphaera nagy városaiban ma is csodálattal adózik az Önök nagy, bátor, nemes királyai, Erdély, a Duna jobbpartján és balpartján küzdött dicső harcosai és azon számos győzelmes csata iránt, amelyeket ők megvívta. *Nincs illusztrisabb történelem, mint a magyar nemzet történelme. Én ismerem ezt a történelmet és nem tartanám magam művelt embernek, hogyha nem ismerném.*”

A magyar nemzet bizalma Wilson elnökhöz

Elnök ur!

Talán ezek a véletlen incidensek, *Kossuth Lajos látnoki szemmel kitűzött politikai programjának megegyezése az Ön politikai elveivel, az, hogy ennek kijelentésére az Észak-Amerikai Unió azt a helyét választotta, amelyen Ön, mint ez Unió elnöke, eszméit és elveit koncipiálta, az elveiben rejlő belső igazságokon felül szintén hozzájárulnak ahhoz, hogy a magyar nemzet oly véghetetlen bizalommal és reménységgel néz az Ön utja elé. Ebben a bizalmában nem tudják megingatni azok a híresztelések, amelyek arról szólnak, hogy Magyarország sorsáról határozni fognak, anélkül, hogy őt magát meghallgatnák. Vagy azok a még továbbmenő hírek, hogy Magyarország ügye már el volna döntve. Sem azok a híresztelések, melyek szerint Elnök ur csak bizonyos világforgalmi jelentőségű kérdések tisztázása végett jön Európába, de a kontinens területi kérdéseinek eldöntését tisztán a kontinentális hatalmak ítéletére és eldöntésére bízva, azokban a tárgyalásokban egyáltalán részt sem akar venni.*

Mi mindezeket a dolgokat nem hisszük el. Mi hiszünk az Ön szavainak, mi tudjuk, hogy mindazt, amit Ön békeakciója folyamán kijelentett, mélységesen komolyan gondolta és hogy egész államférfiúi pozícióját latba fogja vetni eszméinek és elveinek magvalósítása érdekében.

Mi örömmel olvastuk az Ön búcsuszózatát, a kongresszus december 2-iki ülésén, amelyben ujjal nyilatkozott azokról az ideálokról, amelyek miatt az Ön hazájának bátor férfiai életüket feláldozták. És amelyben Ön újra hitet tett amellest, hogy ezeknek a harcosoknak tartozik Ön azzal, hogy arra ügyeljen, *hogy az Ön gondolatait és szándékait megóvja a téves és hamis értelmezésektől, és hogy semminemü fáradságot ne kiméljen, hogy elvei minden tekintetben megvalósítsanak* és amelyben kötelességének jelenti ki, hogy a legteljesebb mértékben részt vegyen ezeknek megvalósításában.

Mi ebben sohasem kételkedtünk, mert élénk emlékezetünkben vannak azok a korábbi nyilatkozatai amelyek szerint *az Unió sohasem fog hozzájárulni ahhoz, hogy a világ cselszövényektől és erőszaktól kormányoztassék* és emlékezetünkben vannak azok a fogadkozások, amelyek szerint az emberiség általános érdekei csak úgy valósulhatnak meg és a világ békében csak úgy élhet, ha megvalósul az az új világrend, amelyet Ön hirdetett, – és az a kijelentése, hogy miután, már kezébe vette ennek a feladatnak keresztülvitelét, *többé soha sem fog visszafordulni.*

És szem előtt tartjuk és irányadónak tekintjük azt a kijelentését is, hogy: *Amit katonai erővel intéznek el, ha igazságtalan módon intézik el, akkor egyáltalában nincs elintézve, mert akkor rövidesen elülről kell kezdeni a dolgot és hogy „E háboru minden résztvevőjével megegyezésre kell jutnia ama kérdések elintézésében, amelyekben érdekelve van.”*

Ezeket jelentette Ön ki 1918. február 11-én, mint Amerika valódi felfogását és mint az Ön saját akaratát azzal, hogy tudja meg mindenütt az emberiség, hogy: *„Az igazságért és az önkormányzatért való lelkesedésünk nem pusztán szavakban nyilvánul meg, hanem ha egyszer megvalósítására rákerül a sor, feltétlenül kielégítendő.”*

Ezekben az Ön nyilatkozataiban és az Ön személyében van a mi hitünk, a mi bizalmunk.

Ha szemünket végigjártatjuk a világtörténelem összes korszakain, nem akadunk a maihoz hasonló helyzetre, amidőn az emberiség sorsa jóformán egy ember kezeibe van letéve.

Ezt az emberfeletti hatalmat és befolyást csak a világháboru rendkívüli méretei teszik megmagyarázhatóvá. Ön billentette meg a világháboru mérlegét hatalmi szavával, Ön döntötte el a háborut az Ön szövetségesei javára az Ön államának hatalmas beleavatkozásával. Innen ered az Ön elveinek sorsdöntő ereje és innen az a példátlan súly és befolyás, amely az Ön személyében összpontosul.

Ön nyerte meg a háborut, azért van Önnek joga a békét megkötni, azok szerint az intenciók szerint, amelyek Önt rábirták arra, hogy a háboruban résztvegyen.

Meg vagyunk győződve, hogy Ön nem fogja megengedni, hogy a békekonferencia az Ön elveivel szemben igazságtalanságokat proklamáljon, erőszakos döntéseket diktáljon és diadalra juttassa a jogtalanságot. És hogy Ön nem fogja tűrni, hogy *egy nemzet* imperializmusa helyébe *az összes nemzetek imperializmusa* lépjen.

Meg vagyunk győződve arról, hogy midőn szövetségeseivel együtt elérte a háboru kitűzött végső célját, a német militarizmus letörése útján ily háboruk ismétlődésének lehetetlenségét, – nem fogja engedni új, még fokozottabb és még kifejtettebb militarizmus életrehívását; hogy midőn minden törekvése az *állandó béke* megteremtésére irányult, nem fogja engedni, hogy ehelyett örök háboru magvát hintsék el.

És mi bizunk abban, hogy az az erő, mely meg volt Önben, Elnök ur, akkor, mikor a háborut meg kellett nyerni, meglesz Önben akkor is, mikor a békét kell megnyernie.

És mi meg vagyunk győződve arról, hogy Ön világtörténelmi hivatásának magaslatán szívélyesen fog ragaszkodni elveinek teljes győzelméhez, és semmiféle kísértés, semmiféle győzelmi mámor, semmiféle hatalmi vágy, semmiféle érdek, és semmiféle aspiráció, semmiféle szenvedély és semmiféle csábítás nem fogja önt visszatartani annak az egyenes utnak a követésétől, amelyen Önt fellépése első percétől kezdve a következetesség heroszának tartjuk.

Mi boldogok vagyunk, hogy Önnel egy hitet vallunk, hogy az Ön elveit magunkévá tettük s azok mellett ép úgy ki fogunk tartani utolsó lehelletünkig, mint ahogy meg vagyunk győződve, hogy Ön ki fog tartani.

És az Ön kétségtelen diadala lesz a mi országunk fennállásának, boldogságának alapja, lesz a mi diadalunk is.

Boldogok vagyunk, hogy a mi sorsunkat összekapcsoltuk az Ön elveinek sorsával. Azoknak az elveknek sorsával, amelyek egyértelműek az igazi demokrácia győzelmével és a művelt nemzetek testvéresülésével, a humanizmus diadalával és az Emberiség boldogságával.

Budapest, 1918. december 15.